

Onderzoek naar gezinshereniging

*“Het is niet met woorden te beschrijven, hoe blij we echt waren
toen we weer met elkaar herenigd werden.”*

Geïnterviewde vader

Een onderzoek naar gezinshereniging
In opdracht van Stichting Nidos Zwolle

Uitgevoerd door de volgende studenten als
afstudeeronderzoek SPH en MWD aan Hogeschool Viaa:

J. Bakker

J. Beens

R. Dorst

H. Hoek

Begeleidend- en beoordelende docent:

Dhr. J. Roose MSc

Docent Social Work

Beoordelende docent:

Dhr. Drs. J. Huizenga

Senior-adviseur, Educatieve Academie

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksverslag 'gezinshereniging'. Het onderzoek naar gezinshereniging is uitgevoerd bij Nidos Zwolle. Het is geschreven in het kader van ons afstudeeronderzoek voor de opleidingen MWD en SPH op Hogeschool Viaa in opdracht van Nidos. Van oktober 2017 tot april 2018 zijn we bezig geweest met het onderzoek en het schrijven van het eindverslag.

Na het startgesprek bij Nidos waarbij we hebben gesproken over een bruikbare onderzoeksvraag, hebben we met elkaar en onder begeleiding van onze docent Jaap Roose de onderzoeksvraag gevormd. Het onderzoek dat we hebben uitgevoerd was interessant. Na zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek, hebben we de onderzoeksvraag kunnen beantwoorden. Tijdens dit onderzoek stonden Milou Fiselier en Miranda Schoorlemmer, onze opdrachtgevers en Jaap vanuit onze opleiding, altijd voor ons klaar. Zij hebben steeds onze vragen beantwoord waardoor we verder konden met ons onderzoek.

Graag willen we Milou en Miranda bedanken voor de fijne begeleiding en hun ondersteuning tijdens dit traject. Daarnaast willen we alle respondenten bedanken die mee hebben gewerkt aan dit onderzoek. Zonder hun medewerking hadden we dit onderzoek nooit kunnen voltooien. Tevens willen we onze begeleidende docent Jaap bedanken voor zijn flexibiliteit, aandacht en begeleiding tijdens het onderzoek. Ook onze tweede beoordelaar Jan Huizenga willen we bedanken voor zijn bruikbare feedback en het aandachtig lezen van onze verslagen.

Tot slot willen we ook ons thuisfront en netwerk bedanken voor de steun en de motiverende woorden die er herhaaldelijk voor hebben gezorgd dat we het beste uit onszelf hebben kunnen halen.

Wij wensen u veel leesplezier toe.

Joanne Bakker, Janieke Beens, Ruth Dorst en Hannah Hoek

Zwolle, 24 mei 2018

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting.....	5
Hoofdstuk 1 – Inleiding	6
1.1 Aanleiding.....	6
1.2 Theoretische inleiding	8
1.3 Probleemformulering	17
1.4 Doelstelling	17
1.5 Vraagstelling	17
Hoofdstuk 2 - Methode	19
Kwaliteit en validiteit waarborging per instrument/procedure.....	20
Validiteit van de interviews en enquêtes	20
Hoofdstuk 3 – Resultaten	23
Methodologische verantwoording.....	23
Deelvraag 1: Verloop van de huidige gezinshereniging in situaties waar Nidos bij betrokken is. 25	
Deelvraag 2: Factoren die volgens betrokkenen bepalend zijn voor een succesvolle gezinshereniging en hoe deze bij toekomstige gezinsherenigingen ingezet kunnen worden.....	30
Deelvraag 3: De invloed van de oorspronkelijke cultuur op de pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie volgens betrokkenen	34
Deelvraag 4: De keuze van de rechtbank om haar voogdij terug te geven aan ouders.....	39
Hoofdstuk 4 – Conclusies, aanbevelingen en discussie.....	41
Hoofdstuk 4.1 – Conclusies	41
4.1.1: Gezinshereniging bij Nidos	41
4.1.2: Voorwaarden voor een succesvolle gezinshereniging	41
4.1.3: Invloed oorspronkelijke cultuur	42
4.1.4 Keuze van rechtbank	43
4.1.5 Eindconclusie	45
Hoofdstuk 4.2 – Aanbevelingen	46
Hoofdstuk 4.3 Discussie.....	47
Bibliografie	49
Bijlage 1 - Begripsverheldering.....	52
Bijlage 2 - Enquêtevragen medewerkers.....	54
Bijlage 3 - Interviewvragen jongeren	62
Bijlage 4 - Interviewvragen ouders.....	63

Samenvatting

Op de website van Nidos staat over hun missie het volgende: Nidos voert als onafhankelijke (gezins-) voogdijinstelling, op grond van de wet, de voogdijtaak uit voor Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen. Deze taak wordt uitgevoerd door professionals die, met respect voor de eigen culturele achtergrond van de jongere, vanuit betrokkenheid en met specifieke deskundigheid het belang van de individuele jongere centraal stellen, de regie voeren over zijn ontwikkeling naar zelfstandigheid en ingrijpen wanneer die ontwikkeling op enigerlei wijze dreigt te stagneren (Nidos, Missie Nidos, 2018).

Naar aanleiding van de bovengenoemde inspirerende missie, is de onderzoeksgroep in contact gekomen met de regiomanager van Nidos Zwolle om te kijken of er onderzoeksvragen lagen bij de organisatie. In gesprek met Stichting Nidos werd vanuit een knelpunt de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

“Wat kan Nidos in het traject van gezinshereniging bijdragen aan het realiseren van een pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie?”

Voor de uitvoering van dit onderzoek is er gebruik gemaakt van triangulatie. Dit houdt in dat er zowel kwalitatieve als kwantitatieve dataverzamelingsmethoden gebruikt zijn. Er is een enquête gehouden onder 25 medewerkers van Nidos Zwolle, er zijn zeven jongeren (ex-AMV) met hun ouders geïnterviewd en er heeft een interview met een kinderrechtbank plaatsgevonden. De enquête bestond uit zowel open als gesloten vragen. De interviews hadden zowel een open als half gestructureerde opzet.

Ondanks dat er onduidelijkheid is over het proces, is uit het onderzoek gebleken dat jongeren en hun ouders tevreden zijn over Nidos en hoe de gezinshereniging verloopt. Jongeren geven aan graag meer contact met hun voogd te willen hebben en ouders geven aan behoefte te hebben aan voorbereiding op de gezinshereniging. Medewerkers van Nidos Zwolle geven aan dat het proces van gezinshereniging tijdrovend is en hier veel kennis voor nodig is. Zij geven aan behoefte te hebben aan een aandachtsfunctionaris die kennis heeft van zaken zodat voogden zich daadwerkelijk op hun jongeren kunnen focussen. Bij medewerkers is een verschil zichtbaar in hoe er gedacht wordt over de invloed van cultuur op de ouder-kind relatie. Een aantal medewerkers geeft aan dat dit geen invloed heeft, terwijl zowel ouders als jongeren aangeven dat hun cultuur weldegelijk invloed heeft in het proces van gezinshereniging. Uit het interview met de rechtbank kwam naar voren hoe groot de verantwoordelijkheid is die Nidos draagt en de mate van het belang hiervan werd zichtbaar. De rechtbank neemt namelijk het advies van Nidos over en vertrouwt hiermee op het onderzoek van Nidos zelf.

De aanbevelingen zijn dan ook geschreven op basis van bovengenoemde uitkomsten. Zo wordt het advies gegeven om aandachtsfunctionarissen voor gezinshereniging aan te stellen. Zodat voogden zich volledig kunnen richten op het welzijn van de jongeren en kunnen investeren in contact met hen. Daarnaast wordt het advies gegeven om een voorbereidingsformulier aan te maken ter verheldering van het gehele proces. Hierbij moet ook gedacht worden aan het concretiseren van onduidelijke wachttijden. Ook is het goed om medewerkers deskundiger te maken op het gebied van de invloed van cultuurverschillen op de ouder-kind relatie. De grote verantwoordelijkheid die de rechtbank benoemt is een taak, die volgens de onderzoeksgroep met zorg uitgevoerd dient te worden.

Hoofdstuk 1 – Inleiding

1.1 Aanleiding

Naar aanleiding van een oriënterend startgesprek bij Nidos met jeugdbeschermer Miranda, regiomanager Milou en OWG-werker¹ Marion, werd de vraag voor het onderzoek opgesteld. De professionals hebben destijds een aantal knelpunten in het werkveld op tafel gelegd, welke zijn besproken. Een knelpunt dat genoemd werd, is het scala aan cultuurverschillen waarmee zowel Nidos als AMV's te maken krijgen. De vraag kwam dan ook op hoe er handvatten kunnen worden gegeven aan de oorspronkelijke cultuur van de AMV's, om hen zo tegemoet te treden in het door hen te voltooien proces, om zich uiteindelijk de Nederlandse cultuur eigen te maken. Het blijkt in de praktijk namelijk moeilijk te zijn om over persoonlijke onderwerpen te praten met AMV's, gezien de taboes die vaak op deze onderwerpen rusten. Hierop volgend werd de vraag gesteld in welke mate het pedagogisch verantwoord is om in de procedure van gezinshereniging kind te kunnen zijn en blijven. Alleenstaande jongeren die voor langere tijd in Nederland verblijven en dan herenigd worden met hun ouders, moeten vaak volwassen taken uitvoeren in dat proces. Er werden voorbeelden genoemd als het vertalen van gesprekken voor ouders over formele zaken. Dit is iets wat, gezien de leeftijd en de rol als kind, schadelijk kan zijn voor de ontwikkeling van het kind. Daarnaast werd benoemd dat er uit de geestelijke gezondheidszorg voor AMV's nog veel meer te halen valt.

Er is met elkaar nagedacht over de vragen; welke trajecten kunnen een positief of leerzaam voorbeeld zijn voor jongeren die in de toekomst worden herenigd met hun ouder(s)? Wanneer vindt de voogdij-overdracht plaats, hoe wordt dit getoetst en wat moet er minstens zijn bereikt alvorens hier naartoe gewerkt wordt? Vanuit deze vraagstukken is de hoofdvraag voor het onderzoek opgesteld namelijk: Wat kan Nidos in het traject van gezinshereniging bijdragen aan het realiseren van een pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie?

Ondanks het feit dat verreweg de meeste minderjarige asielzoekers met hun ouders naar Nederland komen, is dit niet bij alle jongeren² het geval. De jongeren die alleen en zelfstandig naar Nederland komen, noemen wij AMV's, oftewel Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen. In het onderzoek is naast de term AMV, gebruik gemaakt van de benaming 'jongere'. In juni 2016 zijn er 1951 AMV's geteld, die grotendeels gevestigd waren in kleine wooneenheden en woongroepen, verspreid over het land (Pharos, 2016).

Gezinsherenigingsaanvragen komen jaarlijks voor. Zo dienden in 2015 meer dan 1 miljoen mensen, waaronder 337.000 kinderen, een eerste asielaanvraag in. In datzelfde jaar, zijn 19.010 kinderen en jongeren naar Nederland gekomen, waaronder 3.859 AMV's. Het jaar daarvoor ging het nog om 8.700 minderjarigen waarvan 962 AMV's (kinderombudsman, 2016). De procedure na gezinshereniging gaat gepaard met veel handelingen en regelzaken. Deze vinden in korte tijd achtereenvolgend plaats. Zo schrijft Pharos³ over de problemen die zij signaleren in het proces van gezinshereniging, het volgende: "Het vinden en de overkomst van familie kan lang op zich laten wachten. In die periode zullen veel AMV's gewend geraakt zijn aan een zekere mate van zelfstandigheid en de veel grotere vrijheid in vergelijking met 'thuis'. Het betekent feitelijk ook vaak opnieuw verhuizen en een breuk met het netwerk wat intussen is opgebouwd en de onderwijs carrière. Het opnieuw samenwonen kan in een aantal gevallen kort, maar ook langer na de gezinshereniging grote spanningen met zich meebrengen" (Pharos, 2016).

¹ OWG-werker: opvang wonen in gezinsverband.

² Onze definitie van jongere is: elk kind onder de leeftijd van achttien jaar oud.

³ Pharos: expertisecentrum gezondheidsgechillen, welke zich onder andere focust op de gezondheid en de ontwikkeling van jongere migranten.

In totaal zijn er ongeveer 80 gemeenten in Nederland die AMV's met een verblijfsvergunning opvangen. De uitvoering van deze opvang besteedt Nidos uit aan contractpartners als Timon, Pact18 en dergelijke instanties. Nidos begeleidt de jonge vluchtelingen totdat zij achttien jaar zijn. De jeugdbeschermers onderhouden nauw contact met hun pupillen en indien mogelijk met hun ouders. Zij houden de juridische procedure voor de jongeren in de gaten, inclusief de eventuele aanvraag voor gezinshereniging. Uiteindelijk zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de huisvesting na het bereiken van het achttiende levensjaar.

In vergelijking tot het aantal alleenstaande minderjarige asielzoekers dat in de jaren negentig naar Nederland is gekomen, is de aanvraag naar gezinshereniging gestegen omdat er onder de huidige groep AMV's minder wezen zijn (VNG, 2017).

In elke regio is er sprake van samenwerking tussen gemeenten, Nidos en andere partijen. Maar soms is de ervaring met AMV-opvang nog pril en daarmee de samenwerking met andere partijen ook. Deze samenwerking blijkt dan ook een aandachtspunt te zijn. Daarnaast noemt de Vereniging van Nederlandse Gemeente nog andere aandachtspunten, namelijk:

- Jongeren hebben onvoldoende structuur of ritme, met schoolverzuim als gevolg. Het is van belang tijdig in te grijpen: weinig energie en neerslachtigheid kunnen uitmonden in een depressie.
- Er is extra onderwijs nodig voor een goede aansluiting op vervolgonderwijs. Een internationale schakelklas (ISK) afronden betekent niet altijd toegang tot een mbo-opleiding. Daarnaast is het inburgeringsonderwijs niet geschikt voor alle jongeren. Er is meer aandacht voor alternatieve vormen nodig, zoals praktijkonderwijs (trajecten voor werken en leren).
- Risico's die verder spelen zijn: verslavingen aan alcohol of drugs.
- De geestelijke gezondheidszorg wordt tot achttien jaar betaald door de gemeente. Vanaf achttien jaar valt deze gezondheidszorg onder de zorgverzekeraar. Tegelijk is begeleiding in de eigen taal onontbeerlijk en toch maar zeer beperkt beschikbaar.
- Daar komt nog bij dat er een wachtlijst is voor specialistische GGZ (VNG, 2017).

Daarnaast signaleren het OndersteuningsTeam Asielzoekers en Vergunninghouders (OTAV) en de gemeenten, een verschuiving en verandering in de gezagsverhouding met betrekking tot de AMV en het bijhorende gezin. Vaak ontstaat er een omgekeerde gezagsverhouding waarbij ouders veelal leunen op het kind dat al langer in Nederland is. Hierdoor komt het veelvuldig voor dat relaties binnen de gezinnen gespannen raken. Hierbij verandert niet alleen de gezagsverhouding maar ook het verwachtingspatroon. Wanneer het gezin herenigd is, kunnen de AMV's gebukt gaan onder het hoge verwachtingspatroon dat hun ouders van hen hebben. De AMV is degene die al enige tijd in dit land verblijft en 'dus' de problemen kan oplossen (VNG, 2017).

Tal van bronnen geven weer dat er geconstateerd kan worden dat er verschillende aspecten rondom de AMV en gezinshereniging zijn die kritisch bevraagd en onderzocht moesten worden. Dit heeft de onderzoeksgroep gedaan.

1.2 Theoretische inleiding

Mede ter beantwoording van de hoofdvraag van het onderzoek, werd er voorafgaand door de onderzoeksgroep literatuuronderzoek gedaan. Het doel van literatuuronderzoek was om theoretische kennis te vergaren over het te onderzoeken onderwerp. Zo was het relevant om te weten, vanuit een theoretisch kader, aan welke aspecten een gezinshereniging moet voldoen. Daarnaast werd literatuuronderzoek gedaan omdat dit een van de kwalitatieve dataverzamelingsmethoden is die de onderzoeksgroep heeft gebruikt. Aangetoond werd op welke gebieden er problemen ondervonden werden. Daarnaast gaf het literatuuronderzoek een inleiding op de hoofd en deelvragen van dit onderzoek. Allereerst werd gekeken naar de, door de overheid vastgestelde, definitie van een alleenstaande minderjarige vreemdeling. Vervolgens werd de asielprocedure onderzocht en werd er gekeken naar het toekomstperspectief van de jongere, waarbij ook zaken rondom gezondheidszorg en scholing in kaart werden gebracht. Pedagogisch verantwoord kind zijn werd nader uitgewerkt en tot slot werd gekeken naar de theorie over nazorg in jeugdzorg.

Wat is een AMV?

Een alleenstaande minderjarige vreemdeling (AMV) is:

- Bij aankomst in Nederland minderjarig (jonger dan 18 jaar);
- Afkomstig van buiten de Europese Unie (EU);
- Naar Nederland gekomen zonder ouder(s) of een andere persoon die het gezag over de jongere heeft (Rijksoverheid, 17).

De asielprocedure

Kort na de aankomst in Nederland, moet een AMV een vergunning tot verblijf aanvragen. Meestal is dit een asielaanvraag. De voogd die de jongere toegewezen krijgt, helpt hem/haar daarbij. Daarna volgt een procedure waarin de IND beslist over de aanvraag. Daarin is het belangrijk dat een jongere zijn of haar levensverhaal vertelt. De voogd en de advocaat kunnen helpen als ze de feiten over het verhaal van de jongere weten. De IND beoordeelt alle aanvragen van buitenlanders die in Nederland willen wonen of Nederlander willen worden. Het gaat bijvoorbeeld om mensen die zich niet veilig voelen in hun eigen land.

Verschil asielprocedure AMV en meerderjarige vreemdeling

Een AMV die bescherming nodig heeft, krijgt een asielvergunning. Net als een volwassen asielzoeker. Wel wordt er bij AMV's rekening mee gehouden dat ze minderjarig zijn:

- AMV's krijgen een voogd toegewezen tot ze achttien jaar zijn.
- AMV's jonger dan vijftien jaar worden opgevangen door pleeggezinnen onder verantwoordelijkheid van Nidos. Kan een AMV jonger dan vijftien jaar niet geplaatst worden in een opvanggezin? Of is een AMV vijftien jaar of ouder? Dan wordt de AMV door het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) opgevangen. Dit gebeurt in bij elkaar gelegen kleinschalige opvanglocaties voor jongeren met 24-uursbegeleiding.
- In de begeleiding wordt rekening gehouden met hun mogelijkheden: integratie als er een vergunning is verleend of terugkeer als de aanvraag is afgewezen. AMV's in de COA-opvang met een verblijfsvergunning worden door Nidos in gezinsverband geplaatst. Van hieruit kunnen zij aan hun inburgering werken.
- AMV's hebben in Nederland recht op onderdak, onderwijs, gezondheidszorg en begeleiding.

Toekomstperspectief

Nidos stelt dat de AMV na asielaanvraag spoedig antwoord moet krijgen op de vraag of er wel of geen status wordt afgegeven, en of de AMV dus mag blijven in Nederland of terug moet keren naar het land van herkomst. Nidos heeft geen invloed op deze beslissing in de asielprocedure. De IND bepaald namelijk of de AMV wel of niet in Nederland mag blijven. Omdat deze keuze toekomstbepalend is voor

de AMV is het van belang dat er snel duidelijkheid komt voor de AMV zodat hij weet in welk land hij zich op zijn/ haar toekomst kan focussen. Wanneer besloten wordt dat de AMV terug moet keren, dan heeft de voogd tot taak – ook daarin – de belangen van de AMV zo goed mogelijk te behartigen en zijn/haar ontwikkeling te bevorderen. De begeleiding door de voogd van Nidos is dus of gericht op een toekomst in Nederland of gericht op een toekomst in het land van herkomst (Nidos, Toekomstperspectief, 2017). In het onderzoek is middels de interviews met jongeren aandacht gegeven aan hun blik op toekomstperspectief. Uit de data die hieruit is voortgekomen, is gekeken wat Nidos hierin zou kunnen betekenen.

Organisatie van (jeugd) gezondheidszorg

Kinderen van asielzoekers, kinderen van vluchtelingen met een verblijfsvergunning en alleenstaande minderjarige vreemdelingen zijn een kwetsbare groep. Het is daarom van belang om hun groei, ontwikkeling en mogelijke gezondheidsrisico's snel in beeld te hebben, zowel tijdens hun verblijf in de opvanglocaties van het COA als na vestiging in een gemeente. De publieke gezondheidszorg en in het bijzonder de jeugdgezondheidszorg (JGZ) spelen een belangrijke rol bij het tijdig in beeld krijgen van deze kinderen en het beperken van gezondheidsrisico's (Singer, 2016).

Factoren die de gezondheid van AMV's beïnvloeden zijn: het zo snel mogelijk oppakken van het normale leven met perspectief op scholing, werk of andere vormen van participatie in de samenleving. Belangrijke factoren daarbij zijn: het beschikken over sociale steun en/of netwerken, duidelijkheid over verblijfsstatus en de nabijheid van de naaste familie. Dat laatste is vaak een ontbrekende factor. De AMV heeft tijdens zijn reis en de migratie naar Nederland al enigszins geleerd op eigen benen te staan, hij heeft los moeten komen van zijn familie en moet zijn toekomst zelf vormgeven. Dit heeft invloed op de afronding van de ontwikkelingstaken die horen bij de adolescentie (Pharos, 2016).

Zelfs wanneer ouders en kinderen een verblijfsvergunning hebben, kan de gezondheid van het kind negatief beïnvloed worden door discriminatie, werkloosheid en een beperkte beheersing van het Nederlands (Goosen, 2014). Uitgaande van bovenstaande informatie kan de gezondheid van de jongere door tal van factoren beïnvloed worden. Deze verschillende factoren hebben niet alleen invloed op de afronding van de ontwikkelingstaken van de jongere, maar kunnen ook invloed hebben op de ouder-kind relatie. Dit maakt dat er in het onderzoek aandacht is geschonken aan het onderwerp organisatie van de (jeugd) gezondheidszorg.

Scholing

Gezien het feit dat jongeren tijdens het integreren veelal naar school gaan en informatie over dit aspect mogelijk in de interviews naar voren is gekomen, is het relevant om hierover te schrijven. Voor de AMV's is de eerste periode van hun verblijf in Nederland erg belangrijk voor de psychische gezondheid en de integratie op langere termijn. Het naar school gaan wordt hierin gezien als een belangrijke ontwikkelingstaak. AMV's beginnen over het algemeen aan het voortgezet onderwijs in de Internationale Schakelklas. Dit zijn klassen/ scholen verspreid door Nederland, waarin de focus wordt gelegd op het leren beheersen van de Nederlandse taal. Na de Internationale Schakelklas gaan de jongeren naar het reguliere onderwijs. De AMV's waarbij de overgang te groot is, starten niet in het reguliere onderwijs (Pharos, 2016).

Het naar school gaan kan op verschillende manieren bijdragen aan de veerkracht van de kinderen. Dit kan bijvoorbeeld door het opdoen van kennis, het versterken van het saamhorigheidsgevoel en het investeren in sociale relaties. Het versterken van het saamhorigheidsgevoel wil zeggen dat de kinderen zich onderdeel voelen van het systeem en de omgeving. Zij horen ergens bij, ze zijn niet alleen, en dit gevoel kan bijdragen aan de veerkracht van de kinderen (Blom, 2017).

Uit onderzoek blijkt dat AMV's waarde hechten aan het naar school gaan. Zij zien onderwijs als een bron van kennis, afleiding en een manier om controle over hun leven te krijgen.

De kennis die zij hieruit opdoen, zoals het spreken van de Nederlandse taal, wordt gezien als een centrale factor in het integratieproces. Ook kan school, zoals eerder genoemd, een mogelijke schakel vormen voor de AMV ten aanzien van het aangaan van sociale relaties. Voor AMV's bestaat er een risico op isolatie wanneer zij alleen omringd worden door mensen met dezelfde culturele afkomst. Zij hebben ook aansluiting nodig met inwoners van Nederland. Dit is nodig om kennis en vaardigheden op te doen om zich aan te kunnen passen aan de nieuwe situatie. Het naar schoolgaan biedt mogelijkheden voor AMV's en Nederlanders om hun dagelijkse leven met elkaar te delen en hierdoor wederzijds vertrouwen op te bouwen. School kan hierdoor gezien worden als belangrijke schakel in het vinden van aansluiting, door het opdoen van sociale contacten (Blom, 2017).

Het proces van gezinshereniging

Het is goed om te begrijpen hoe het proces van gezinshereniging eruit ziet en welke aspecten hierbij komen kijken. De termijn waarin de jongere wordt herenigd met zijn/haar gezin verschilt per situatie en was dan ook relevant om mee te nemen in het onderzoek. De duur van het proces is deels afhankelijk van documentatie in land van herkomst, mogelijkheid tot contact met familie, hoeveelheid Machtiging tot Voorlopig Verblijf (MVV)-aanvragen bij de IND, etc. Wanneer het proces van gezinshereniging lang duurt, betekent dit dat de jongere langer zonder eigen gezin in Nederland verblijft. Dit kan van invloed zijn op de band die ouder(s) en jongere na hereniging weer oppakken. "Als aan een AMV een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd is verleend, kan hij/zij binnen drie maanden na verlening een (MVV)-nareisaanvraag indienen voor zijn ouders. Voorwaarde is dat hij/zij op dat moment nog niet de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt. Andere gezinsleden als broers en zussen, moeten een reguliere vergunning aanvragen. Omdat ouders van broers en zussen op dat moment een status hebben, wordt in praktijk meestal aan broers en zussen ook een vergunning verleend. Zodra de ouders in Nederland arriveren wordt het gezin zo snel als mogelijk herenigd. Ouders melden zich in Veenhuizen (Banckenbosch) waar alle 'nareizigers' naartoe gaan en worden binnen een aantal dagen overgebracht naar een AZC. De AMV kan ofwel in het AZC worden herenigd, maar de voorkeur heeft om het gezin zo snel mogelijk een woning toe te wijzen in de (buurt van de) gemeente waar de AMV-er geplaatst is, om continuïteit te waarborgen. De AMV blijft onder voogdij van Nidos, totdat de rechtbank besluit dat de voogdij over gaat naar de ouders. Hiervoor staat een termijn van maximaal drie maanden, waarbij moet worden gezegd dat rechtbanken veel aanvragen hebben lopen, waardoor termijnen oplopen" (OpnieuwThuis, 2016).

Het proces gekoppeld aan het recht

Nederland is gebonden aan internationale verdragen. Het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (EVRM) en de fundamentele vrijheden en het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK), zijn belangrijke verdragen die invloed hebben op het Nederlandse gezinsherenigingsbeleid. Daarbij kunnen internationale rechtbanken invloed uitoefenen op de wet- en regelgeving op het gebied van gezinshereniging (Cleton, Seiffert, & Wörmann, 2017).

Artikel 22 IVRK richt zich tot AMV's. Uitgaande van dit artikel, moet Nederland hen passende bescherming en humanitaire bijstand bieden, zodat zij gebruik kunnen maken van de kinderrechten. Ook moet Nederland zich inzetten om ouders of andere familieleden op te sporen. Aanvragen voor gezinshereniging moeten met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld worden. Dit staat opgenomen in artikel 10 IVRK. In de praktijk lijkt dit soms lastig te realiseren, aangezien er veel aanvragen voor gezinshereniging bij de rechtbank zijn, waardoor de wachttermijnen oplopen. Volgens artikel 22 IVRK, heeft een AMV recht op rechtstreeks en regelmatig contact met zijn ouder(s). Het recht van een AMV om zijn of haar ouders te kennen en door hen verzorgd te worden (art. 7 IVRK) hangt hiermee samen (de Kinderombudsman, 2016).

In Artikel 3 IVRK is vastgelegd, dat bij besluiten van overheden waarvan kinderen deel uit maken, het belang van het kind voorop wordt gesteld. Er is echter geen duidelijke verwijzing naar artikel 3 in het Nederlandse vreemdelingenrecht. Met het belang van het kind wordt rekening gehouden in het gezinsherenigingsbeleid (Cleton, Seiffert, & Wörmann, 2017).

Verantwoordelijkheid over de gezinshereniging

Het feit dat AMV's veelal traumatische ervaringen met zich meedragen, zoals oorlog of spanning in land van herkomst, het verlies of de scheiding van ouder(s) en de reis naar Nederland toe, zorgt ervoor dat veel AMV's zich in een gespannen situatie bevinden. Ook staan veel AMV's onder druk doordat ze de verantwoordelijkheid dragen voor het welzijn van de achtergebleven familie. De meeste AMV's hebben een heftige route en oversteek achter de rug, waarbij hun ogen veel leed, geweld, pijn en verdriet hebben gezien. Veelal zijn ze uitgekozen om als oudste of sterkste kind de reis naar het onbekende land als eerste te maken. Ze hebben de taak om het hele gezin te herenigen en worden vaak onder druk gezet in het proces van gezinshereniging (Riemersma, 2017).

Impact gezinshereniging

Een groot deel van de alleenstaande minderjarige vreemdelingen die naar Nederland zijn gevlucht, komt in aanmerking voor gezinshereniging. Voordat er sprake is van een hereniging, heeft het kind vaak lang gewacht en veel meegemaakt. En als het dan eindelijk zover is en ouders en kind elkaar weerzien, is de blijdschap groot. Maar de hereniging en het bij elkaar wonen als één gezin kan ook leiden tot nieuwe en onbekende spanningen en bij het kind enige paniek veroorzaken (Schipper v. d., 2016).

AMV's zijn bijzonder kwetsbaar, aangezien ze op jonge leeftijd om moeten gaan met stressvolle ervaringen en tegelijkertijd terecht komen in een nieuwe leefsituatie, in een onbekende samenleving zonder support en begeleiding van hun ouders. Dit leidt tot een verhoogde mate van psychische problematiek, wat is terug te zien bij 30 tot 50 procent van de jongeren (Riemersma, 2017).

Dat gezinshereniging impact heeft, is inmiddels wel duidelijk. In een onderzoek naar Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen uit Eritrea wordt het volgende helder. De langdurige en complexe gezinsherenigingsprocedure en de verantwoordelijkheid die ze ervaren richting hun familieleden, zijn de voornaamste stressfactoren bij Eritrese AMV's. Deze hebben een negatieve uitwerking op de verschillende ontwikkelingstaken waarvoor ze worden gesteld. Het gaat hierbij niet alleen om algemene ontwikkelingstaken waarvoor doorgaans alle adolescenten zich gesteld weten, maar ook om extra ontwikkelingstaken die alleen gelden voor een bepaalde categorie jongeren en die samenhangen met specifieke kenmerken van die jongeren en van hun specifieke leefsituatie, zoals omgaan met normen en waarden uit twee culturen, een plaats moeten verwerven in een vreemde samenleving, het samenleven met andere AMV's en het onderhouden van een relatie met begeleiders (Marieke Sleijpen, 2017).

Kansen

De huidige grootste toestroom AMV's bestaat uit Syrische en Eritrese jongeren. Volgens een groep professionals is de kans op een gezinshereniging voor Syrische jongeren groter dan Eritrese jongeren. Met name de bewijslast maakt het moeilijker voor de laatste groep. Syrische jongeren werden daarnaast vaker beschreven als kansrijk, terwijl Eritrese en Afghaanse jongeren vaker als kansarm werden gezien. Syrische jongeren spreken vaak al Engels bij aankomst in Nederland, zijn goed geschoold en meer op de hoogte van het belang van scholing en ontwikkeling. Eritrese jongeren hebben veelal gebrek aan scholing en komen uit een gesloten en hechte cultuur die karakteriserend is voor de Eritrese gemeenschap. Dit bemoeilijkt hun integratie in Nederland (Riemersma, 2017).

Mentale impact

Als AMV's contact hebben met hun familie, ervaren zij daaraan, ondanks de fysieke afwezigheid en tegen de verwachtingen in meestal een hoge mate van steun. Ook de tijdelijke reisgenoten die zij onderweg tegenkwamen of de dorps- of streekgenoten met wie ze samen vluchten, zoals bij veel Eritrese AMV's het geval is, zijn vaak belangrijk voor hen. Die verbondenheid met het thuisfront kan ook nadelen hebben. Hooggestemde verwachtingen van familie motiveren jongeren, maar kunnen, als het hier tegenzit, ook als last ervaren worden. Bijvoorbeeld de verwachting dat de AMV's op korte termijn succesvol en welvarend worden, de familie financieel ondersteunen en gezinshereniging bewerkstelligen. De familie heeft vaak grote schulden gemaakt om de vlucht te kunnen bekostigen en moet die dikwijls onder druk terugbetalen. Impliciete en expliciete opdrachten van familie kunnen veel invloed hebben. Hier niet aan voldoen kan leiden tot verdriet, schuld, schaamte, boosheid of psychische problemen (Pharos, 2016).

Een kleine groep jongeren krijgt te maken met ziektebeelden ten gevolge van traumatische ervaringen. Professionals zien ook de afwezigheid van ouders als een risicofactor. Posttraumatische stressklachten, depressie, automutilatie, suïcidale gedachten en middelenmisbruik zijn enkele voorbeelden. Ook de emotionele toestand van de jongere is wisselend: van het ene op het andere moment huilen, last hebben van slapeloosheid, agressief worden of juist depressief en stemmingswisselingen komen voor. De traumatische ervaringen voorafgaand en tijdens de reis werden door professionals het meest in verband gebracht met de ziektebeelden. De achtergebleven familie, de omstandigheden in Nederland, zoals de onzekerheid rond de asielprocedure, het vele verhuizen en de grote opvangvoorzieningen hadden minder impact op de jongere (Riemersma, 2017).

Volgens Pharos, expertisecentrum voor gezondheidsverschillen, hebben AMV's in de opvanglanden een hogere kans op psychische problemen dan andere vluchtelingen en kinderen met een migrantenachtergrond. Zelfs jaren nadat zij een verblijfsvergunning hebben gekregen. Het gaat vaak om klachten als depressie en angst. 60 procent schijnt behoefte te hebben aan psychische hulp, terwijl slechts tien tot 20 procent deze hulp daadwerkelijk krijgt (Bean, 2006). Als psychische problemen het dagelijks functioneren ernstig belemmeren kan doorverwijzing naar de GGZ noodzakelijk zijn. Toch blijkt deze doorverwijzing in de praktijk vaak niet te lukken. Dat kan te maken hebben met vermijding als onderdeel van traumatisering, maar ook de onbekendheid met de GGZ, het taboe rond psychische klachten en de angst voor stigma spelen een rol (Pharos, 2016).

Daarnaast zijn verschillende coping-strategieën, de manier waarop AMV's reageren op de uitdagingen van gedwongen migratie en stressvolle gebeurtenissen, in verband gebracht met veerkracht. Tijdens de reis en asielprocedure lijkt deze strategie de jongeren te helpen, maar op de lange termijn zorgt het mogelijk voor aanpassingsproblemen. De tweede coping-strategie is gerelateerd aan optimisme en toekomstgerichtheid: het maken van toekomstplannen gaf de jongeren zelfvertrouwen en hoop. Ook het aannemen van een bi-culturele identiteit, het eigen maken van twee culturen, lijkt een succesvolle coping-strategie. De overname van belangrijke aspecten uit de nieuwe cultuur en tegelijkertijd ook verbonden blijven aan de cultuur uit het land van herkomst, brachten zowel de jongeren als de pleegouders in verband met een succesvolle adaptie (Riemersma, 2017).

Ontstane verschillen tussen kind en ouder(s) bij hereniging

Tijdens de reis en asielprocedure lijken veel AMV's hun gevoelens en gedachten te kunnen onderdrukken. Ook het zoeken naar afleiding is een belangrijke coping strategie, om gevoelens van eenzaamheid, angst en verlies op veilige afstand te kunnen houden.

Gebleken is dat vindingrijkheid, vastberadenheid, besluitvaardigheid, onderwijsbetrokkenheid en support uit de omgeving verkrijgen, een positieve bijdrage kunnen leveren aan het gemak waarmee de AMV zich kan aanpassen (Riemersma, 2017).

Professionals beschreven de AMV's als puber. Vanuit het puberteitsperspectief normaliseerden ze het gedrag en de behoeftes van de AMV's. "Ze zijn jong, het zijn pubers. Pubers zijn impulsief, denken niet na over hun acties en denken niet na over lange termijn. Hoe belangrijk is school, hoe belangrijk is het als ik me vandaag goed gedraag?" Een aantal van de professionals vergeleken de AMV's direct met Nederlandse pubers. Anderen benoemden hierbij dat deze AMV's zich in een totaal nieuwe context bevinden waarbinnen ze zichzelf moeten ontwikkelen: zowel binnen de normale puberteitsfasen als binnen een nieuwe cultuur. Volgens professionals zijn dit extra uitdagingen en moeten de AMV's hier ook nog eens mee omgaan zonder aanwezigheid van hun ouders, waar Nederlandse pubers vaak een vader, moeder of oudere broer of zus hebben die kan helpen met de ingewikkelde dingen in de maatschappij. Voor een fase waarin je volop in ontwikkeling bent, kan dat ontzettend lastig zijn (Riemersma, 2017). Dit tekstgedeelte laat een vergelijking zien. Het vergelijkt namelijk een Nederlandse puber die opgroeit in de aanwezigheid van ouder(s) met de puber met een 'niet-Nederlandse' achtergrond die opgroeit in de afwezigheid van ouder(s). De aanwezigheid en afwezigheid van ouder(s), lijken dus dermate invloed te hebben op de ontwikkeling van het kind en 'het volledig kind kunnen zijn.' Voor een jongere die zich aan het ontwikkelen is tot adolescent, kan het belangrijk zijn om de ontwikkeling door te maken in aanwezigheid van ouder(s). Afwezigheid van ouders in deze belangrijke fase, kan van invloed zijn op de band die de jongere vervolgens weer met ouder(s) zal opbouwen. De invloed van deze ontwikkelingen op het proces van gezinshereniging werd daarom onderzocht.

Pedagogisch verantwoord kind zijn

Ter afbakening van het, in de hoofdvraag gebruikte, begrip 'pedagogisch verantwoord kind zijn' werd ervoor gekozen om dit begrip te definiëren. Hiervoor werd relevante literatuur gebruikt, ter onderbouwing van de beschrijving.

Een kind doorloopt gedurende zijn leven verschillende ontwikkelingsfasen. Bij doorlopen van de ontwikkelingsfasen, horen bepaalde ontwikkelingsstaken die het kind moet leren beheersen. Als de ontwikkelingsstaken goed zijn voltooid, bestaat er minder kans op het ontstaan van problemen in de verdere ontwikkeling. Het kind heeft de steun en hulp van de ouder nodig voor het optimaal doorlopen van de ontwikkelingsfasen. De wijze waarop de ouder het kind ondersteunt en helpt om zijn ontwikkelingsstaak te volbrengen is daarbij van belang (Becker, 2012). Het niet goed oplossen van een eerdere ontwikkelingsopgave, heeft namelijk gevolgen voor de latere ontwikkelingsopgaven. De latere opgaven kunnen dan niet of onvoldoende uitgevoerd worden, waardoor de ontwikkeling van het kind kan stagneren of ontsporen. Voldoende hulp en ondersteuning bij elke opvoedingsopgave kan dit zoals hierboven beschreven, voorkomen. Dat betekent dat de pedagogische omgeving goed afgestemd moet zijn op de ontwikkelingsopgaven die voor het kind op dat moment spelen (Weij, 2011).

De ouder – kind relatie

In een gezonde ouder- kind relatie, dient de ouder zijn/ haar kind te stimuleren op de volgende vier leefgebieden. Dit worden ook wel pedagogische basisdoelen genoemd:

1. Bieden van emotionele veiligheid.

De opvoedomgeving behoort kinderen een veilige basis, een 'thuis' te kunnen bieden waar kinderen kunnen ontspannen en zij zichzelf kunnen zijn. Het bieden van een gevoel van veiligheid wordt dan ook als de meest basale pedagogische doelstelling gezien. Het bieden van veiligheid is niet alleen van belang omdat het bijdraagt aan het welbevinden van het kind, maar

ook omdat een veilig klimaat voorwaarde is voor het realiseren van de andere pedagogische doelen.

2. Gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van persoonlijke competentie.

De opvoedomgeving behoort kinderen in staat te stellen om hun persoonlijke competentie te ontwikkelen. Het gaat om persoonlijke eigenschappen als veerkracht, impulscontrole, zelfstandigheid, zelfvertrouwen, flexibiliteit, motivatie, volharding, creativiteit en cognitieve taalvaardigheden. Hierdoor zijn kinderen in staat om allerlei problemen goed aan te pakken en zich goed aan te passen aan (veranderende) situaties.

3. Gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van sociale competentie.

De opvoedomgeving behoort kinderen in de gelegenheid te stellen om hun sociale competentie te ontwikkelen. Het gaat hierin om een scala aan sociale kennis en vaardigheden, zoals het inleven in een ander, communiceren, samenwerken, anderen helpen, conflicten voorkomen en oplossen en het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid.

4. Overdragen van waarden en normen.

De opvoedomgeving draagt waarden en normen aan kinderen over, waardoor kinderen zich de cultuur eigen kunnen maken van de samenleving waarin zij opgroeien (Weij, 2011)

Naast het volgen van deze pedagogische basisdoelen, is het ook van belang dat ouders hun kinderen emotioneel ondersteunen, dat zij respect hebben voor de autonomie van het kind, dat zij structuur kunnen bieden en grenzen kunnen stellen en informatie en uitleg kunnen geven.

Zo op het eerste gezicht lijkt het vrijwel onmogelijk dat de ouder(s) van de AMV die (tijdelijk) in Nederland woont, deze pedagogische doelen kan/kunnen realiseren, mede doordat een aantal cruciale factoren lijken te ontbreken, die nodig zijn om deze pedagogische basisdoelen te bereiken.

Zo zijn ouder(s) niet fysiek nabij bij hun kind waardoor zij de veilige basis, 'een thuis', niet kunnen bieden, die eigenlijk de basis is, van de gehele opvoeding. Ook zijn ouder(s) minder in staat hun kind te begrenzen, gezien de afstand die is ontstaan. Daarnaast komt het vaak voor dat de ouder(s) hun kind hebben opgevoed met waarden en normen uit de oorspronkelijke cultuur. Echter wanneer een AMV naar Nederland is gevlucht, belandt hij of zij in een land waar andere normen en waarden gelden en deze dan ook eigen gemaakt kunnen worden. Dit zou in het ergste geval kunnen leiden tot onbegrip en of verwijdering tussen ouder en kind.

De puberteit of de adolescentie

Het boek levensfasen beschrijft de psychologische ontwikkeling van de mens. In dit boek worden ook verschillende facetten beschreven die in de puberteit/ adolescentie naar voren komen. Aangezien de puberteit een periode is van veranderingen, maakt dit pubers oftewel jongeren kwetsbaar.

Volgens Erikson is de grootste opgave van de adolescent te typeren als het ontwikkelen van de eigen identiteit of 'identity achievement.' In elke levensfase ontstaat een onbalans of crisis, waarbij je een nieuw evenwicht in twee tegenpolen moet zien te vinden. Elke crisis geeft nieuwe ontwikkelingskansen voor de persoonlijkheid. Een identiteit bezitten wil zeggen dat de adolescenten na een periode van experimenteren, kiezen en beslissen, tot het aangaan van verplichtingen zijn gekomen. Zij staan vaak op een flexibele manier open voor ideeën en nieuwe ervaringen en hebben een innerlijke maatstaf ontwikkeld om deze te beoordelen.

De negatieve uitkomsten in de crisis van de adolescentiefase zijn het te snel vastleggen van de identiteit ('foreclosure') en identiteitsverwarring ('identity confusion'). 'Foreclosure' betekent voortijdige afsluiting doordat de adolescenten zich te vroeg hebben geconformeerd aan de verwachtingen van de omgeving. Eigen ontplooiingsmogelijkheden en eigen verlangens worden hierdoor voortijdig afgekap. Dit kan leiden tot een rigide houding en een zich bedreigd voelen als in

een situatie vertrouwde opvattingen niet meer blijken te functioneren. Identity 'confusion' betekent dat er onzekerheid is gegroeid over de eigen capaciteiten en wensen en dat er een stuurloosheid is ontstaan. Dit kan zich uiten in een gedrag waarbij de adolescent 'met alle winden meewaait'. Het gaat bij het autonomiestreven van de adolescent niet langer om alleen het zelf iets willen bepalen, maar vooral om het komen tot het eerder genoemde eigen morele besef over wat belangrijke waarden en normen zijn en om een stijl van relaties met andere mensen te ontwikkelen die van hem- of haarzelf is (Tieleman, 2011).

Bovenstaand tekstgedeelte lijkt dan ook uit te wijzen dat in de adolescentiefase de identiteit wordt vastgelegd. Dit kan een identiteitsverwarring met zich meebrengen, doordat jongeren zich willen aanpassen aan de verwachting van de omgeving. Juist bij AMV'S, zou dit een verhoogd risico kunnen zijn gezien het feit dat een nieuw land, een nieuwe omgeving, een nieuwe taal en een nieuw netwerk kan leiden tot onzekerheid en een identiteitsverwarring, wat hen weer vatbaar kan maken voor (verkeerde) invloeden van buitenaf.

Ouder-parentificatie

Wanneer er een verschuiving optreedt in de positionering van ouder en kind wordt er gesproken van ouder-parentificatie. Bij deze vorm van parentificatie wordt het kind uitgenodigd of gedwongen om ouder te worden van zijn ouder(s). Je ziet deze vorm bij kinderen waarvan de ouders zelf niet in staat zijn om deze oudertaken op zich te nemen.

Bij parentificatie kan er onderscheid worden gemaakt in twee vormen namelijk:

- Constructieve parentificatie

Hierbij zullen ouder(s) bepaalde taken of functies (tijdelijk) naar hun kinderen delegeren. Zij doen dit echter met voldoende realistische inschatting en affectieve afstemming zodat het kind, deze zorgen, taken en functies effectief kan dragen. Hierbij krijgt het kind erkenning voor de geleverde prestaties en zorgen ouders ervoor dat er voorwaarden gesteld worden aan deze leerervaring. Aan deze vorm van parentificatie kan een kind zelfvertrouwen ontlelen, wat maakt dat het een win-win situatie kan zijn.

- Destructieve parentificatie

Bij destructieve parentificatie weegt de last op het kind te zwaar en passen de opgelegde of verkregen taken niet bij het ontwikkelingsniveau van de jongere. In deze vorm komt het voor dat reële noden van de jongere niet gezien of erkend kunnen worden. Dit maakt dat een kind dusdanig de ouderrol met de daar bijhorende verantwoordelijkheden en taken op zich neemt, dat hij/zij geen ruimte meer ervaart om nog kind te zijn met de daarbij behorende leeftijdsadequate gedragingen en ontwikkelingen (Kinet, 2010).

Wanneer de AMV verantwoordelijk is voor het in gang zetten van de procedure van gezinshereniging, krijgt de AMV nieuwe verantwoordelijkheden en taken. Interessant was om daarin te onderzoeken op welke manier dit leidde tot verschuiving van de ouder-kind rollen.

Nazorg in de Jeugdzorg

Een relevant aspect om de hoofdvraag te beantwoorden was het onderwerp nazorg. Dit was relevant omdat Nidos aangaf behoefte te hebben aan meer informatie over het bieden van begeleiding aan jongeren die bijna uitstromen. Om Nidos in deze behoefte tegemoet te komen, is het functioneel geweest om het onderwerp 'nazorg' eerst in het algemeen te belichten en naderhand onderzoek te doen op welke manieren andere jeugdzorg-instanties begeleiding bieden in de laatste fase van het hulpverleningstraject.

De knelpunten in het proces van het organiseren van nazorg voor jongeren zijn onder andere het ontbreken van zelfstandige woonvoorzieningen, de samenwerking met en overdracht vanuit de jeugdzorgaanbieder en de financiering van beschikbare trajecten of interventies. Jongeren zelf ervaren nazorg nog té vaak als zwaar hulpverlenend, omdat zij na een jeugdzorgtraject daar niet voor gemotiveerd zijn. Hun hulpvraag is vooral praktisch. Het organiseren van nazorg is een ingewikkelde taak. Dit komt doordat niet duidelijk is wie waarvoor verantwoordelijk is, financiering een belangrijke rol speelt en niet één jongere hetzelfde is. Het stelt (organisaties in) gemeenten voor een uitdaging maar vraagt ook inspanningen vanuit jeugdzorg en van jongeren zelf (Alleato, mei 2011).

In een uitgebreid onderzoek bij ruim 300 uitgestroomde jongeren uit de JeugdzorgPlus bleek dat jongeren zes maanden na vertrek redelijk positief functioneerden op de gemeten indicatoren. (..) hoewel er vanuit onderzoek (nog) geen ‘hard’ bewijs is voor positieve effecten van nazorgprogramma’s na vertrek uit de residentiele jeugdzorg, omdat deze zo moeilijk zijn te organiseren. Daarom moet er tijdens de opname al aandacht zijn voor het voorbereiden van de jongeren op de fase daarna (Coen Dresen, 2017).

Belicht vanuit de kant van de doelgroep uit het onderzoek leek het relevant om te kijken hoe dit vraagstuk leeft onder deze jongeren. Vrienden van Samah heeft een retrospectief onderzoek gedaan naar toekomstbeleving onder ex-AMV’s. Zij hebben met verschillende instanties en jongeren gesproken over hun ervaringen rondom de asielprocedure in Nederland (Adimka Uzozie, 2016).

Uzozie en Verkade (2016, p. 38) schrijven hierover in hun conclusie het volgende:

“Wanneer de leeftijd van achttien jaar is bereikt, worden jongeren, tot grote zorg van de aanwezigen losgelaten door hun (jeugd)hulpverleners en mentoren. Slechts bij uitzondering is er sprake van georganiseerde nazorg, terwijl veel jongeren nog onvoldoende grip hebben op hun leven, en problemen zo kunnen voortduren of ontstaan. Onder de aanwezige organisaties is breed draagvlak voor meer discretionaire ruimte voor organisaties en professionals om soms buiten de gebaande paden te treden om daadwerkelijk verschil te kunnen maken in de toekomstperspectieven van alleenstaande minderjarige vreemdelingen. Het actief betrekken van ervaringsdeskundigen bij de huidige vraagstukken rondom de opvang en begeleiding van AMV’s kan dat proces versterken.”

1.3 Probleemformulering

In het proces van gezinshereniging kan het maanden duren voor een familie naar Nederland over kan komen. In deze tussentijd is de jongere vaak al langere tijd in Nederland. Hier hebben zij een zekere mate van zelfstandigheid en een grotere vrijheid in vergelijking met 'thuis'. Naast zelfstandigheid en vrijheid, komt de jongere in aanraking met een nieuwe taal, regels en cultuur. Dit maakt deel uit van en heeft invloed op zijn leefwereld. Het opnieuw samenwonen kan in een aantal gevallen kort na, maar ook langer na de gezinshereniging grote spanningen met zich meebrengen (Pharos, 2016). Er vindt een verschuiving en verandering in de gezagsverhouding plaats, met betrekking tot de jongere en het gezin. Vaak ontstaat er het omgekeerde in de gezagsverhouding, waarbij ouders veelal leunen op hun kind dat al langer in Nederland is. Niet alleen de gezagsverhouding, maar ook het verwachtingspatroon ten opzichte van de jongere verandert. De jongere verblijft al enige tijd in Nederland en van hem kan worden verwacht dat hij de problemen oplost (VNG, 2017). Nidos vroeg zich af of de jongere kind kan zijn.

1.4 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in de bijdrage van Nidos tijdens de overdracht van Nidos/ voogd naar ouders tijdens de gezinshereniging. Het gaat er dan om wat Nidos in het realiseren van een pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie voor de AMV kan bijdragen.

1.5 Vraagstelling

De hoofdvraag van het onderzoek werd als volgt geformuleerd:

“Wat kan Nidos in het traject van gezinshereniging bijdragen aan het realiseren van een pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie?”

Om de hoofdvraag zo goed mogelijk te kunnen beantwoorden, zijn de volgende vier deelvragen geformuleerd:

Deelvraag 1: *‘Hoe verloopt de huidige gezinshereniging in situaties waar Nidos bij betrokken is?’*

Verduidelijking: Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag, waarin wordt gezocht naar Nidos' bijdrage voor het realiseren van een pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie, is onderzocht hoe huidige trajecten verlopen.

Deelvraag 2: *‘Welke factoren zijn volgens betrokkenen bepalend voor een succesvolle gezinshereniging en hoe kunnen deze bij toekomstige gezinsherenigingen worden ingezet?’*

Verduidelijking: (ex-)AMV's en verschillende disciplines zijn gevraagd naar hun ervaringen omtrent het traject van gezinshereniging. Achterhalen welke factoren volgens betrokkenen bepalend zijn voor een succesvol traject en hoe deze bij toekomstige gezinsherenigingen kunnen worden ingezet, is hierbij het hoofddoel geweest. Dit verduidelijkt de kaders waarbinnen voogden moeten handelen om een pedagogisch verantwoord klimaat te kunnen waarborgen.

Deelvraag 3: *‘Wat is volgens betrokkenen de invloed van de oorspronkelijke cultuur op de pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie?’*

Verduidelijking: (Culturele) factoren zijn onderzocht die mogelijk de ouder-kind relatie kunnen beïnvloeden. In deze deelvraag is toegespitst op het feit dat de jongere al in aanraking is geweest met de Nederlandse cultuur en de daar bijhorende taal, normen en waarden, in tegenstelling tot zijn/haar ouder(s). Dit kan mogelijk van invloed zijn op de pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie.

Deelvraag 4: ‘Waarop baseert de rechtbank haar keuze om voogdij terug te geven aan ouders?’

Verduidelijking: Wanneer de rechtbank besluit dat de voogdij na gezinshereniging nog niet kan worden overgedragen aan de ouder(s), kan dit de aanleiding zijn voor een ondertoezichtstelling (OTS).

Op grond van artikel 1:254 BW kan een minderjarige “indien hij zodanig opgroeit dat zijn zedelijke of geestelijke belangen of zijn gezondheid ernstig worden bedreigd en andere middelen ter afwending van deze bedreiging hebben gefaald of, naar is te voorzien, zullen falen”, onder toezicht gesteld worden door de kinderrechter. Er wordt dan door de kinderrechter een gezinsvoogdijinstelling benoemd. De ondertoezichtstelling (verder OTS) en ook wel gezinsvoogdij genoemd, voorziet dus in de begeleiding van kind en ouders.

Deze OTS heeft als doel om het kind te beschermen. Eveneens wordt middels het inzetten van een OTS geprobeerd de opvoedingsrelatie tussen kind en ouder(s), in het belang van het kind, te verbeteren. Er zal geprobeerd worden om de opvoedingsproblemen te overwinnen. De gezinsvoogd is hierin verantwoordelijk voor de hulp die bij het gezin moet worden ingezet. Het kan voorkomen dat een kind, gedurende deze tijd, uit huis geplaatst wordt.

De spanningen van het vluchtelingschap, de asielprocedure en het langdurig verblijf in asielzoekerscentra kunnen de opvoedingsrelatie zo belasten dat een gezinsvoogd wordt benoemd om de situatie te helpen verbeteren. Deze gezinsvoogd heeft dan ook de taak om de ouder-kind relatie nauwer te onderzoeken. Tevens komt het voor dat de ouder-kind relatie uit balans is doordat ouders in het land van herkomst veelal gewend waren hun kinderen in familieverband op te voeden, terwijl zij het in Nederland zonder familiesteun moeten doen. Daarnaast zijn er ook situaties waarin ouders en kinderen geen recht meer hebben op opvang in Nederland terwijl teruggaan naar het land van herkomst ook geen optie is. Ook dit is een oorzaak voor het ontstaan van een opvoedingscrisis (Nidos S. , sd). Ook hierin heeft de gezinsvoogd de taak om een inschatting te maken van de gezinssituatie met de daarbij horende taken, rollen, patronen en posities van ouder en kind. Op basis van deze inschatting en de daaruit getrokken conclusies zal de kinderrechter, in een later stadium, uitspraken doen rondom het voogdijschap en beslissen aan wie deze toebehoort. Omdat deze beslissing van groot belang is en de rol van de gezinsvoogd eveneens urgent is, werden deze aspecten opgenomen in de laatste deelvraag.

Hoofdstuk 2 - Methode

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van triangulatie, waarmee de probleemstelling vanuit meerdere invalshoeken is belicht. Bij deze methode kwamen zowel kwalitatieve als kwantitatieve dataverzamelingmethoden samen om de probleemstelling te kunnen beantwoorden. Waarbij triangulatie de geldigheid van de onderzoeksresultaten verhoogd heeft. Het onderzoek is beschrijvend van aard geweest, is uitgevoerd in de praktijk en heeft zich gericht op interpretaties, ervaringen en betekenis.

De data is verzameld aan de hand van de volgende kwalitatieve methoden;

- Een literatuurstudie waarbij een analyse gemaakt is van de gegevens die door andere onderzoekers zijn verzameld in een databestand.
- Interview(s), waarbij de beleving van de geïnterviewde(n) vooropstonden. Het interview heeft als doel informatie te verzamelen over een bepaald onderwerp.
- Medewerkers zijn geënquêteerd over het onderzochte onderwerp. Hierbij is gebruikgemaakt van zowel open/gesloten vragen als schaalvragen en demografische vragen.

Bij de interviews is onder andere gebruik gemaakt van 'het open interview'. Bij een open interview bedenkt de onderzoeker voorafgaand aan het interview één hoofdvraag en/of enkele onderwerpen maar laat het interview afhankelijk van de antwoorden van de respondent verlopen. Hierin blijft de rode draad hetzelfde maar is de eigen inbreng van de respondent maximaal (Verhoeven, Wat is onderzoek?, 2014).

Naast het inzetten van open interviews, werden ook half-gestructureerde interviews gebruikt. Bij beide basisvormen was de onderzoeker flexibel, doelgericht en speelde deze in op de situatie, waarbij er veel ruimte was voor de eigen inbreng van de respondent. Er werd niet gekozen voor een groepsinterview (interview van meerdere personen tegelijk) om politiek-correcte antwoorden te vermijden en veiligheid voor de (minderjarige) respondent te waarborgen.

Populatie

Voor het onderzoek is het van belang geweest om vanuit meerdere invalshoeken een antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag. In totaal hebben zeven jongeren en hun ouders, een kinderrechter en 25 medewerkers van Stichting Nidos deelgenomen aan het onderzoek.

Steekproef

In overleg met de regiomanager van Nidos, heeft er een selectie steekproef plaatsgevonden binnen de populatie. De onderzoeksgroep had een profiel ontworpen met criteria waaraan de jongere moest voldoen om deel te nemen aan het onderzoek. Gebaseerd op dit profiel hebben de jeugdzorgwerkers van Nidos, jongeren en hun ouders uitgekozen. Per keuze hebben de jeugdzorgwerkers een motivatie geschreven waarin naar voren kwam waarom de jongere was uitgekozen. In het profiel wat door de onderzoeksgroep werd aangeleverd, zijn emotionele en praktische aspecten rondom de jongeren meegenomen. De geïnterviewden moesten namelijk beschikken over voldoende (mentale) capaciteit en een bepaalde mate van weerbaarheid zodat zij in staat waren om antwoorden te geven op de gestelde vragen. Door hier een selectie in te maken is getracht te voorkomen dat vragen als té direct en té pijnlijk, voor de geïnterviewden, werden beschouwd. Daarnaast werden praktische aspecten meegewogen zoals de woonplaats van de (ex)-AMV's. Het onderzoek werd verricht bij Nidos – Zwolle waardoor de jongeren voornamelijk in regio Zwolle gehuisvest moesten zijn. Het doel was om in totaal zeven tot tien jongeren en hun ouder(s) te interviewen. Uiteindelijk zijn er, zoals eerder genoemd, zeven jongeren en hun ouders geïnterviewd.

Het profiel van de jongeren waaruit Nidos een selectie diende te maken;

- De gemiddelde leeftijd van de jongeren is zeventien jaar, met een marge van acht (veertien tot en met eenentwintig jaar).
- Er dienen zowel jongeren van het vrouwelijke als het mannelijke geslacht in de selectie te worden opgenomen.
- Om enigszins een vergelijking te kunnen maken binnen het onderzoek worden er jongeren van op zijn minst twee verschillende nationaliteiten geïnterviewd. Op dit moment zijn de twee meest voorkomende nationaliteiten bij Nidos: Syriërs en Eritreeërs;
- De jongeren beschikken over voldoende (mentale) capaciteiten en zijn dermate weerbaar om de onderzoeksgroep te woord te staan, eventueel met behulp van een tolk;
- De jongeren wonen in de regio Zwolle;
- Zowel jongeren die nog onder de voogdij van Nidos vallen, als jongeren waarbij de voogdij is overgedragen aan de ouder(s), dienen gesproken te worden.

Steekproeftrekking

De steekproeftrekking van de jongeren werd gedaan aan de hand van bovengenoemd profiel met de bijbehorende criteria. Daarnaast was het de bedoeling dat de enquête door plus minus 30 medewerkers van Nidos Zwolle zou worden ingevuld tijdens een teamvergadering. Dit zijn uiteindelijk 25 medewerkers geworden. Omdat de rechtbank de wet hanteert, is er gekozen om één kinderrechtster te interviewen.

Kwaliteit en validiteit waarborging per instrument/procedure

In het onderzoek werd gebruik gemaakt van de onderstaande aspecten:

1. **Triangulatie:** Het inzetten van meer dan één data-verzamelmethode om de centrale vraagstelling en de daarbij horende deelvragen te beantwoorden.
In het onderzoek werden verschillende kwalitatieve werkvormen ingezet. Door zowel interviews als enquêtes af te nemen en een aanvullende literatuurstudie te verrichten, is er informatie verworven vanuit verschillende methoden. Daarnaast werd er gesproken met verschillende partijen (kinderrechtster, opvoeder(s), ex-AMV's en medewerkers van Nidos), waardoor informatie rondom verschillende belangen, perspectieven en hoeken naar voren is gekomen.
Betrouwbaarheid: Middels het inzetten van triangulatie werd de probleemstelling vanuit verschillende invalshoeken en referentiekaders belicht waardoor het uiteindelijke resultaat met de daarbij horende conclusie meer objectief is.
2. **Peer examination:** Collega-onderzoekers resultaten laten nalezen.
Betrouwbaarheid: Collega-onderzoekers hebben elkaars werk op kwaliteit beoordeeld. Daarbij is gekeken of er zaken zijn vergeten, fouten zijn gemaakt en of er wellicht aanpassingen in het onderzoek aangebracht moesten worden. Tevens zijn verschillende benaderingen van collega-onderzoekers met elkaar vergeleken waardoor geconcludeerd kan worden wat een combinatie van deze inzichten bijdraagt aan de beantwoording van de onderzoeksvragen.

Validiteit van de interviews en enquêtes

Bij het nagaan van de validiteit van de interviews, werd er bepaald in welke mate het interview vrij is van systematische fouten. Dit volgde nadat er was nagegaan in hoeverre het interview vrij is van toevallige fouten. De betrouwbaarheid is namelijk een voorwaarde voor het bepalen van de validiteit in het interview. Bij zowel het maken als het afnemen van de interviews, zijn drie verschillende vormen van validiteit meegewogen:

Begripsvaliditeit: heeft betrekking op de meetinstrumenten die in het interview worden ingezet. Het meten van begrippen is lastig als het gaat om begrippen die subjectief of niet direct duidelijk zijn. Zoals onzekerheid, vastberadenheid, tevredenheid en dergelijke. De begrippen zijn eerst duidelijk omschreven en vervolgens zijn ze ingezet in een vraag- en meetinstrument die deze begrippen ook écht meet. Bij begripsvaliditeit heeft de onderzoeksgroep meegewogen dat iedere respondent een ander referentiekader heeft waar vanuit hij/zij antwoord geeft.

Deze vorm van validiteit is in het onderzoek als volgt verwerkt:

- Door begrippen af te bakenen en deze op te nemen in de begrippenlijst;
- Door begrippen te formuleren naar 'toegankelijk Nederlands'. Hierbij zijn moeilijke woorden vermeden, zodat de geïnterviewde begreep wat hem/haar gevraagd of gezegd is;
- Door een tolk in te zetten waardoor de geïnterviewde de mogelijkheid kreeg om te communiceren in zijn of haar eigen taal;
- Door gesprekstechnieken te gebruiken in open interviews.

Interne validiteit: er wordt van interne valide resultaten gesproken, wanneer de juiste verklaring gegeven, gevonden en getoetst kan worden.

Deze vorm van validiteit is in het onderzoek als volgt verwerkt:

- De onderzoeksgroep leverde voorafgaand aan het interview, een profiel aan bij Nidos waarmee een selectie kon worden gemaakt van jongeren die geïnterviewd konden worden. Doordat ervan tevoren een profiel is vastgesteld, zijn er voorwaarden gesteld aan de selectie die Nidos heeft gemaakt van de jongeren. Hierdoor is er voorkomen dat alleen de mening van een bepaalde selecte groep is onderzocht.
- De onderzoeksgroep heeft besloten de vragenlijst niet te mogen bijstellen tijdens het onderzoek, aangezien dit een vertekening van de resultaten oplevert. Respondenten vanuit dezelfde categorie, hebben dezelfde vragenlijst gekregen.
- De onderzoeksgroep heeft samen met Nidos besloten dat de gemaakte enquête door alle collega's die in Regio Zwolle voor Nidos werkzaam zijn, ingevuld moest worden. Door dit als een verplichting te stellen, is er voorkomen dat er maar enkele reacties komen. Daardoor zou het onderzoek als niet representatief kunnen worden beschouwd.

Externe validiteit: wanneer de genomen steekproef de juiste afspiegeling vormt van de populatie, is de steekproef representatief en mogen de onderzoeksresultaten gegeneraliseerd worden. Met deze vorm van validiteit is de reikwijdte van het onderzoek bepaald.

Deze vorm van validiteit is in het onderzoek als volgt verwerkt:

- Nidos heeft geprobeerd een zo hoog mogelijk aantal jongeren bij het onderzoek te betrekken zodat de populatie groter is waardoor resultaten meer representatief zijn.
- De onderzoeksgroep heeft zich gefocust op jongeren met verschillende etnische achtergronden, waardoor de resultaten niet gericht zijn op één nationaliteit. Het is echter niet de bedoeling dat de uiteindelijke resultaten en conclusies gegeneraliseerd worden. Gezien het aantal geïnterviewde jongeren niet voldoende is om een grootschalige conclusie te trekken, is het dus niet volledig representatief.
- De onderzoeksgroep heeft samen met Nidos besloten dat de gemaakte enquête door alle collega's die in Regio Zwolle voor Nidos werkzaam zijn, ingevuld moest worden. Door dit als een verplichting te stellen, is er voorkomen dat er maar enkele reacties komen waardoor dit niet als representatief kan worden gezien voor alle werkzame collega's.

Ecologische validiteit: wanneer mensen in de vertrouwde omgeving van hun eigen huis worden geïnterviewd, zijn ze mogelijk eerlijker en opener in hun antwoorden. Een geforceerde omgeving, zoals

een kantoor, had andere resultaten kunnen opleveren, die mogelijk niet van toepassing zijn op de realiteit (Dingemanse, 2015). Daarnaast is de ecologische validiteit ook in het interview met de jongeren en hun ouder(s) meegenomen. Hieronder is een tabel weergegeven, waarin de validiteit en betrouwbaarheid per gehanteerde onderzoeksmethode staat beschreven.

	Validiteit	Betrouwbaarheid
Interview	Interne validiteit: Voorafgaand aan de interviews is er een profiel ontworpen. Hierdoor zijn er voorwaarden gesteld aan de selectie die Nidos heeft maken van de jongeren. De vragenlijst is gedurende het onderzoek niet bijgesteld. Ecologische validiteit: Respondenten zijn geïnterviewd in een vertrouwde omgeving.	➔ Hierdoor is er voorkomen dat alleen de mening van een selecte groep onderzocht is. Tevens is er voorkomen dat Nidos een partijdige selectie heeft gemaakt. ➔ Bijstelling van de vragenlijsten zou een vertekening van de resultaten kunnen opleveren. Respondenten vanuit dezelfde categorie, hebben dezelfde vragenlijst gekregen. ➔ Een geforceerde omgeving had andere resultaten kunnen opleveren die mogelijk niet van toepassing zouden zijn op de realiteit. Een vertrouwde omgeving, heeft mogelijk tot meer eerlijker en opener antwoorden geleidt.
Enquête	Interne validiteit: De onderzoeksgroep heeft samen met Nidos besloten dat de gemaakte enquête door alle collega's die in Regio Zwolle voor Nidos werkzaam zijn, ingevuld moet worden. Externe validiteit: Nidos heeft geprobeerd een zo hoog mogelijk aantal jongeren bij het onderzoek te betrekken. De onderzoeksgroep heeft zich gefocust op jongeren met verschillende etnische achtergronden	➔ Door als een verplichting te stellen dat alle collega's deze enquête moeten invullen, is er voorkomen dat er maar enkele reacties zouden komen. Waardoor de resultaten niet representatief zijn. ➔ Hierdoor was de populatie groter waardoor resultaten meer representatief zijn. ➔ Door te focussen op jongeren met verschillende etnische achtergronden, berustten de resultaten niet op één nationaliteit.
Triangulatie	Het inzetten van meer dan één data-verzamelmethode om de centrale vraagstelling te beantwoorden.	➔ Middels het inzetten van triangulatie is de probleemstelling vanuit verschillende invalshoeken en referentiekaders belicht waardoor het uiteindelijke resultaat met de daarbij horende conclusie meer objectief is.
Peer examination	Collega-onderzoekers resultaten laten nalezen waarbij zij elkaars werk beoordelen op kwaliteit. Daarbij is er gekeken of er zaken zijn vergeten, fouten zijn gemaakt en of er wellicht aanpassingen in het onderzoek aangebracht moesten worden.	➔ Doordat collega's elkaars werk na hebben gelezen en beoordeeld, zijn eventuele fouten tijdig opgemerkt waardoor veranderingen en aanpassingen aangebracht konden worden en de kwaliteit van het onderzoek verhoogd is.

Tabel 1. Validiteit en betrouwbaarheid per instrument.

Hoofdstuk 3 – Resultaten

In dit hoofdstuk wordt de methodologische verantwoording beschreven. Hierop volgend worden de resultaten per deelvraag weergegeven aan de hand van de resultaat analyse. Er zal, zonder een conclusie te trekken, antwoord worden gegeven op de deelvragen. Hierbij wordt zowel de kwantitatieve als kwalitatieve resultaatanalyse weergegeven. In dit document zijn de data uitgewerkt en beschreven aan de hand van uitspraken die jongeren, ouders of medewerkers gedaan hebben. Bij de jongeren en hun ouders wordt verwezen naar het interview en de familie die genummerd is, om zoveel mogelijk de anonimiteit van de families te waarborgen. Echter werd onze data niet alleen verworven vanuit de interviews, ook de enquête die bij de medewerkers afgenomen is, was van groot belang bij dit onderzoek. Uitspraken die door medewerkers zijn gedaan, wordt verwezen naar de enquête en het vraagnummer, die opgenomen zijn in een tabel. Zowel de enquête met resultaten al de getranscribeerde interviews zijn vanwege de anonimiteit niet meegenomen in bijlagen van dit verslag.

Methodologische verantwoording

De onderzoeksgroep heeft er alles aan gedaan om de kwaliteit van het onderzoek zo hoog mogelijk te houden. Er is rekening gehouden met begripsvaliditeit door vragen op verschillende manieren te stellen. Daarmee is gewaarborgd dat de interpretatie van begrippen, en daarmee de begripsvaliditeit verhoogd wordt. Hierbij is het van belang geweest dat er in het geval van een taalbarrière een tolk ingeschakeld werd. Het inzetten van een tolk vergroot de kans op een uitgebreider antwoord van de geïnterviewde. “De moedertaal beïnvloedt onder andere de denk- en redeneervaardigheden van mensen, evenals hun communicatiestijlen” (Shadid, 2008). Tijdens de interviews is bij de meeste ouders en een aantal jongeren gebruik gemaakt van een tolk.

Respondenten interviews: Het profiel van de jongeren waaruit Nidos een selectie diende te maken staat beschreven in hoofdstuk 2. Alle deelnemers passen in dit profiel. M. Schoorlemmer, jeugdbeschermer bij Nidos, heeft naar de onderzoeksgroep verantwoord hoe de keuze voor jongeren gemaakt is. Vanuit de caseloads van de jeugdbeschermers van Nidos zijn jongeren geselecteerd die in de afgelopen maanden gezinshereniging hebben aangevraagd waarbij de ouder(s) daadwerkelijk naar Nederland gekomen zijn. “Daarnaast hebben de jeugdbeschermers gekeken naar de draagkracht en de draaglast van de ouders en hun kinderen. Zijn ouders in staat om dit gesprek te voeren of zijn er veel andere problemen? Zoals zorgen om nog achter gebleven familieleden en andere omstandigheden (bv de aanvallen die nu weer in Syrië gaande zijn) De jeugdbeschermers hebben getracht zo veel mogelijk verschillende nationaliteiten te benaderen, van verschillende leeftijden” aldus M. Schoorlemmer (persoonlijke communicatie, 4 april 2018).

Uit de motivatie van Nidos kwam naar voren dat de gevraagde respondenten gemotiveerd lijken. Enerzijds kan dit de validiteit van het onderzoek in de weg staan. Anderzijds zouden ongemotiveerde jongere voor onvoldoende respons kunnen zorgen.

De motivatie van Nidos per gekozen jongere en zijn ouders wordt in de volgende tabel beschreven:

Jongere en ouders	Motivatie vanuit Nidos:
Familie 1 Geslacht jongere: vrouw Leeftijd jongere: 16 jaar Land van herkomst: Syrië Ex – AMV	“Gemotiveerd en sociaal meisje. Ze weet goed wat ze wil. Er is voldoende draagkracht en draaglast. Ze wil weet heel goed wat ze wil.”
Familie 2 Geslacht jongere: man Leeftijd jongere: 15 jaar	“Ze zijn erg blij met de hulp en inzet van Nidos en willen graag meewerken aan het onderzoek omdat ze iets terug willen doen.”

Land van herkomst: Irak Ex – AMV	
Familie 3 Geslacht jongere: man Leeftijd jongere: 20 jaar Land van herkomst: Syrië Ex – AMV	“Ouders zijn al een ruim een jaar een Nederland. Open en leuk gezin die al veel kennis van hoe het nu in Nederland is.”
Familie 4 Geslacht jongere: man Leeftijd jongere: 18 jaar Land van herkomst: Syrië Ex – AMV	“Vinden het erg leuk om bezoek te krijgen. A. heeft snel de taal geleerd en komt over als een krachtige jongen hij vindt het fijn dat zijn ouders in Nederland zijn en wil graag vertellen hoe hij dit allemaal heeft ervaren.”
Familie 5 Geslacht jongere: vrouw Leeftijd jongere: 15 Land van herkomst: Syrië Ex – AMV	“Sociaal meisje heeft een liefdevolle relatie met haar ouders. Wil graag vertellen hoe zij de gezinshereniging ervaren heeft.”
Familie 6 Geslacht jongere: man Leeftijd jongere: 18 jaar Land van herkomst: Eritrea AMV	“Stabiele jongen die zich prima heeft ontwikkeld in Nederland. Is voldoende draagkracht om mee te werken aan dit onderzoek.”
Familie 7 Geslacht jongere: man Leeftijd jongere: 17 jaar Land van herkomst: Eritrea Ex – AMV	“Zelfredzame jongen die blij is dat zijn familie in Nederland is. Wil graag mee werken aan het onderzoek, omdat het best lastig is om familie naar Nederland te halen” (communicatie, 2018).

Tabel 2. Motivatie van Nidos per gekozen jongere en zijn/haar ouders.

Werkwijze rondom interviews: Bij het afnemen van de interviews werden zowel open als gesloten vragen gesteld gericht op het onderzoek. Bij onduidelijkheden werden concretiserende vragen toegevoegd. Daarnaast werd er sporadisch antwoord gegeven op de vertelde verhalen, vanwege de heftige en indrukwekkende ervaringen die de respondenten hebben mee gemaakt.

Betrouwbaarheid: Bij één interview was een stagiair vanuit Nidos aanwezig, waardoor het leek of er sociaal gewenste antwoorden over Nidos werden gegeven.

Gekozen respondenten voor enquêtes: In overleg met M. Fiselier, Regiomanager van Nidos in Zwolle, is de keuze gemaakt voor respondenten (medewerkers van Nidos, regio Zwolle) op basis van aanwezigheid van teamleden in de teamvergadering.

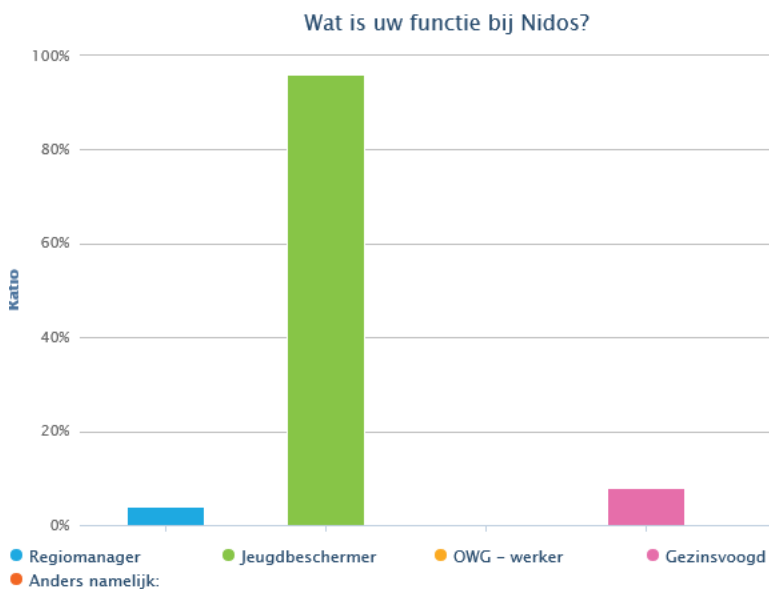
Werkwijze rondom enquêtes: De onderzoeksgroep heeft een teamvergadering bij Nidos bijgewoond en daarin de enquêtes afgenomen. M. Schoorlemmer heeft de in de teamvergadering afwezige collega's een mail met de link van de enquête gestuurd, met het verzoek de enquête alsnog in te vullen, om de respons te verhogen.

Betrouwbaarheid: Door respondenten (25 medewerkers) werden zelf hun antwoorden getypt. Er was op geen enkele manier sturing vanuit de onderzoeksgroep. Twee zaken die de betrouwbaarheid konden beïnvloeden, waren de tijdsdruk (binnen de teamvergadering) waaronder de enquête moest worden ingevuld en de mogelijkheid tot overleg met collega's in die teamvergadering.

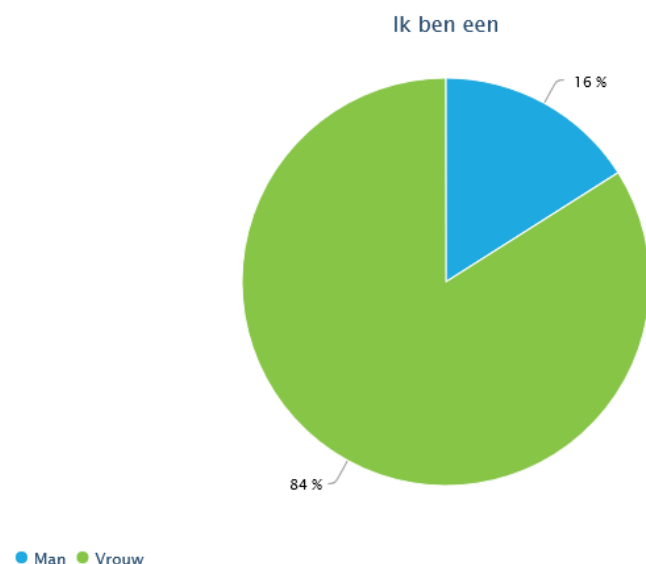
Iteratief proces: De onderzoeksgroep heeft gewaarborgd dat er een wisselwerking plaats heeft gevonden tussen het verzamelen van gegevens en het analyseren hiervan. Zo werd de data uit de interviews gedoseerd verzameld, waardoor het mogelijk was om tussentijdse resultaten te evalueren en waar nodig aandachtspunten op te stellen voor de nog te houden interviews. Deze wisselwerking werd ingezet als monitor voor de betrouwbaarheid van de behaalde resultaten.

Deelvraag 1: Verloop van de huidige gezinshereniging in situaties waar Nidos bij betrokken is.

Uit de enquête is gebleken dat 96 procent van de geënquêteerden een jeugdbeschermer is. Zestien procent van de deelnemers aan de enquête is man en 84 procent vrouw. Twaalf procent van de geënquêteerden gaf aan nog geen voogdijtrajecten bij Nidos te hebben afgesloten. 24 procent deed er een tot en met vijf, 28 procent van de geënquêteerden rondde er zes tot en met tien af en 36 procent gaf aan zestien of meer voogdijafsluitingen te hebben gedaan.

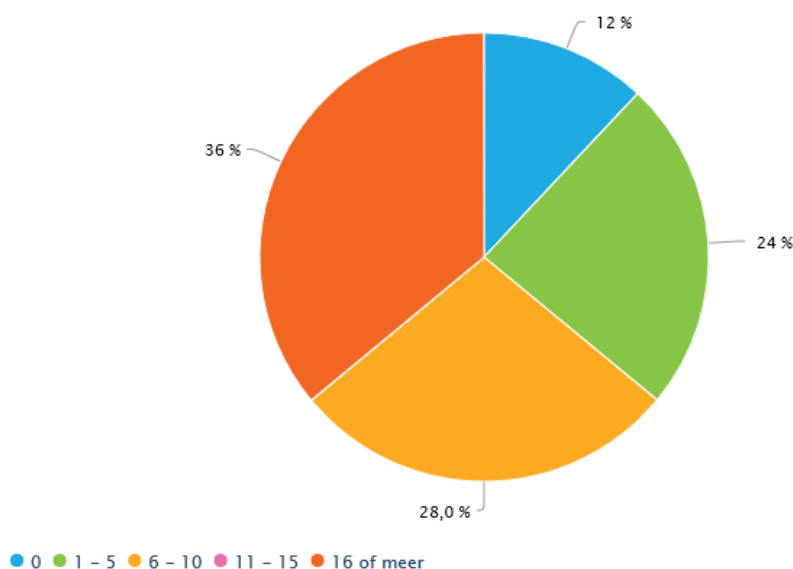

Figuur 1. Functies medewerkers Nidos Zwolle, vraag 1 van de enquête.

Figuur 2. Geslacht medewerkers Nidos Zwolle, vraag 2 van de enquête.

Wat is het aantal voogdijafsluitingen sinds u werkzaam bent bij Nidos?

Figuur 3. Aantal voogdijafsluitingen medewerkers Nidos Zwolle, vraag 3 van de enquête.

Wat gaat er goed binnen Nidos

Bij de vraag wat er binnen Nidos goed gaat tijdens het proces van gezinshereniging, komen een aantal onderwerpen naar voren, zoals: documentatie, formele aanvraag, informeren contact, leges betalen, mate van betrokkenheid, mate van verduidelijking, multidisciplinariteit, timemanagement en vakkennis. Onderwerpen waarbij mate van betrokkenheid als meeste is gecodeerd. Een medewerker schrijft: “De voogd is betrokken bij het proces en probeert de pupil die de gezinsherenigingaanvraag heeft gedaan zoveel mogelijk te ondersteunen, te informeren, motiveren, te helpen en te zorgen dat de gezinshereniging tot een goed einde wordt gebracht.”

Ook is er contact met medewerkers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en vragen jeugdbeschermers juridisch advies bij de juridische helpdesk van Nidos: “Het is duidelijk wie, welke taak heeft. De jeugdbeschermer doet de aanvraag. Er zijn gezinshereniging functionarissen die je kunt benaderen. Voor juridisch advies kun je terecht bij de juridische helpdesk van Nidos”. Jongeren geven verder aan dat er tijdens het traject van gezinshereniging veel wordt gevraagd naar documenten, waar ze soms weinig van begrijpen.

Er is een groot verantwoordelijkheidsgevoel aanwezig bij de jeugdbeschermer. Ook komt de betrokkenheid duidelijk naar voren. “We handelen in het belang van de jongeren” wordt er genoemd. De aanvraagtermijnen worden daarnaast scherp in de gaten gehouden en medewerkers geven aan dat er zoveel mogelijk wordt geprobeerd om de jongere te ondersteunen, informeren, motiveren en ervoor te zorgen dat de gezinshereniging tot een goed einde wordt gebracht. Verder benoemen de jongeren in de interviews dat ze steun en begeleiding kregen van hun voogd die ze toegewezen hebben gekregen op het AZC (antwoorden medewerkers vraag 4 enquête).

Aan de jongeren is gevraagd hoe ze de begeleiding van Nidos zouden omschrijven. Ze geven aan dat ze de begeleiding doorgaans als behulpzaam en betrouwbaar ervaren hebben. Een jongere vertelde dat de voogd ondersteuning wilde bieden bij alles wat hij wilde doorgeven aan de IND, wat de voogd dan voor hem deed. Hij ervoer steun bij alles wat er nog gedaan moest worden (interview 2 – familie 6). Daarnaast geven meerdere jongeren aan dat het voor hen heel belangrijk is geweest dat de begeleiding beschikbaar was en dat zij wisten dat zij met vragen bij Nidos terecht konden. In de interviews wordt deze waardering naar Nidos uitgesproken. Deze waardering gaat om het in staat zijn van de voogd om taken nauwkeurig uit te voeren, zoals het contact leggen met familie in een vroegtijdig stadium, het scherp in de gaten houden van wachttijden en termijnen, open communicatie

naar instanties en het transparant zijn over verwachtingen en handelingen. Bovenstaande komt ook naar voren in het interview 1- familie 3, waarbij één van de Syrische jongeren uitspreekt dat hij niet altijd op de hoogte was, van handelingen die een voogd wel of niet ondernam.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Aan de medewerkers is gevraagd welke ontwikkelingsmogelijkheden Nidos volgens hen heeft met betrekking tot het proces van gezinshereniging. Als antwoord komen een hoop ideeën naar boven: aandachtsfunctionaris, begeleidingsduur, mate van betrokkenheid, mate van duidelijkheid, professionalisering en er is eenmalig geen antwoord gegeven. Vijftien van de 25 medewerkers noemden als ontwikkelingsmogelijkheid om een aandachtsfunctionaris te benoemen. Dit wordt onderbouwd vanuit verschillende invalshoeken, zo geeft een medewerker aan dat gedeelde verantwoordelijkheid belangrijk voelt: “Tijdens de hoge instroom had Nidos gezinshereniging functionarissen in dienst. Dat voelde prettig. Als jeugdbeschermer voelde je een gedeelde verantwoordelijkheid.” De hoge werkdruk is niet alleen reden voor het noemen van dit punt, maar ook de nauwkeurigheid van het proces wordt als reden genoemd: “In het verleden hadden we functionarissen die hierin gespecialiseerd waren en zich volledig daar mee bezig hielden. Dit mis ik nu echt. We zijn te weinig bekend met dit onderwerp waardoor we makkelijk steken laten vallen” (antwoorden medewerkers vraag 5 enquête). Medewerkers geven aan dat zij behoefte hebben aan voorbeelden; voorbeelden van de benodigde documenten die nodig zijn om de procedure te kunnen starten en voorbeelden van manieren hoe deze documenten uit het land van herkomst te verzamelen zijn. Ook geven medewerkers aan dat er behoefte is aan voorbeelden die weergeven hoe er contact gelegd kan worden met jongeren en ouders uit bepaalde culturen.

Aan de jongeren is er ook gevraagd of er ontwikkelpunten zijn voor Nidos tijdens het proces van gezinshereniging. Een van de jongeren antwoordde zelf geen fouten te hebben meegemaakt, “behalve natuurlijk mijn geboortedatum, die al tien maanden niet aangepast is. Dat is de enige opmerking die ik zelf persoonlijk heb” (interview 7 – familie 2). Door de jongeren worden verder niet veel verbeterpunten benoemd. Een Eritrese jongere vertelde het volgende: “Wat mij betreft, heb ik gewoon goede ervaring met mijn voogd. Ze deed alles, ze deed haar best. Dus ik zie niet wat er verbeterd kan worden. Ze komt nog steeds ons bezoeken en komt ze kijken hoe het gaat”.

Vorbereiding

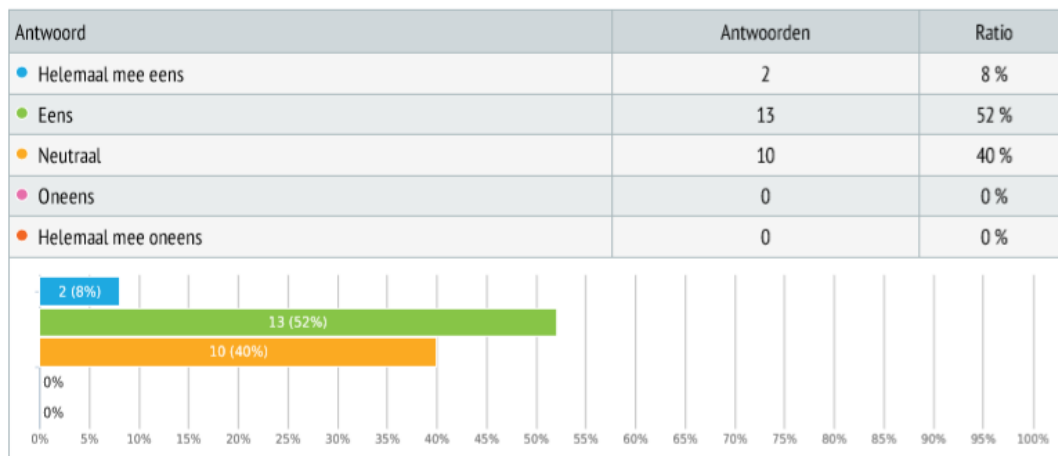
Om inzicht in de voorbereiding op het proces van gezinshereniging te krijgen is de medewerkers gevraagd hoe de jongere wordt voorbereid. Hierbij komt naar voren: of contactlegging met ouders plaatsvindt, documentatie, multidisciplinariteit, voorlichting en gespreksvoering. Dit laatste is door bijna alle medewerkers benoemd als voorbereiding. Een medewerker benoemt twee kanten; praktische en sociaal emotioneel. Deze persoon schrijft: “Praktisch gezien worden er tijdig documenten opgevraagd en wordt verteld dat er straks een samenwoonverplichting geldt. Sociaal-emotioneel kan de jongere eerder voorbereid worden. Er wordt pas aan herstel gewerkt op het moment dat ouders hier zijn” (antwoord medewerker vraag 8 enquête).

Contact leggen met ouders of familieleden van de jongere

Daarnaast is het natuurlijk interessant om te achterhalen hoe ouders voorbereid worden op gezinshereniging in Nederland. Medewerkers schrijven: contact bij aankomst, contactlegging met behulp van jongere, contactlegging met ouders door voogd en tolk, telefonisch contact en er wordt aangegeven dat er geen voorbereiding plaats vindt. In de antwoorden die gegeven worden komt naar voren dat het niet veel voorkomt, zo wordt er geschreven: “Weinig tot niet. Er is weinig contact meer wanneer ouders daadwerkelijk het land gaan of mogen verlaten.” Een medewerker benoemt de reden dat het zo weinig gebeurt, namelijk tijdsdruk: “Als de jongere er voor open staat dan neemt de JB telefonisch contact met ouders op. In de meeste gevallen niet. Ik denk dat hier nog wel winst behaald kan worden. Wegens tijdgebrek gebeurt dit niet” (antwoord medewerker vraag 9 enquête). Jongeren

geven zelf aan dat in veel gevallen het contact zoeken door de voogd met de ouders lastig is in verband met de taalbarrière en het ontbreken van een sterke telefoonverbinding. Zelf hebben de jongeren voornamelijk via tekstberichten contact met hun ouders of familieleden.

Op de stelling dat Nidos verantwoordelijk is voor het realiseren van een pedagogische verantwoorde ouder-kind relatie, antwoordde 40 procent van de geënquêteerden 'neutraal', 52 procent 'eens' en acht procent 'helemaal mee eens'. Geen van de medewerkers gaf aan het oneens te zijn met de stelling.

Figuur 4. Verantwoordelijkheid Nidos Zwolle over pedagogische verantwoorde ouder-kind relatie volgens medewerkers, vraag 21 van de enquête.

Leeftijdsadequaat gedrag

Op de vraag hoe Nidos nu waarborgt dat de jeugdige passend, leeftijdsadequaat gedrag kan vertonen kwamen een aantal onderwerpen in de antwoorden naar voren: contact met voogd/jongere, extra hulp/voorlichting, monitoring/verslaglegging, de ouders betrekken, scholing, toekomst en veiligheid. Daarnaast wordt het belang van het contact tussen voogd en jongere genoemd. Samen met de jongere kijkt de voogd in een plan van aanpak waar de ontwikkelingsdoelen van de jongere liggen. Ook geeft een medewerker aan een keuze te maken in de juiste begeleidingsplek en hierbij te ondersteunen. Ook scholing wordt genoemd als waarborging van het leeftijdsadequaat gedrag. Zo wordt er geschreven: “Door kinderen naar school te laten gaan, samen te wonen met leeftijdsgenoten”. Rondom veiligheid wordt als antwoord gegeven: “Door te kijken naar ontwikkelingsmogelijkheden, ontwikkelingsbelemmeringen en cultuursensitief te werken” (antwoorden medewerkers vraag 22 enquête).

Verwachtingen van jongeren

Er is aan de jongeren gevraagd of zij nog verwachtingen hebben van Nidos nadat zij met hun familie herenigd zijn. Vaak zijn er geen verwachtingen meer omdat de taak (voogdij) waarvoor Nidos wordt ingeschakeld, vervuld is. Op het moment dat het gezin weer herenigd is en ouders weer in het gezag zijn hersteld, trekt de voogd van Nidos zich terug uit het gezin. Wel komt het in de praktijk voor dat er soms informele contactmomenten blijven plaatsvinden. Een van de jongeren vertelt het volgende: “Ik heb niet zoveel verwachtingen. Ik ben natuurlijk herenigd met mijn gezin en daar ben ik heel natuurlijk erg dankbaar voor. Ik ben ook jullie erg dankbaar omdat jullie gewoon mij goed hebben geholpen met die aanvraag” (interview 7 – familie 2).

Ontwikkelpunten voor het realiseren van een pedagogische ouder-kind relatie.

Ook is er gevraagd aan de medewerkers van dit onderzoek wat medewerkers zouden kunnen bijdragen aan het realiseren van een pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie. Antwoorden die gegeven werden zijn verdeeld onder de volgende onderwerpen: monitoring, opvoedondersteuning, ouders

betrekken, relatie voogd/ouders/jongere en uitleg/voorlichting. Dit laatste vindt de helft van de medewerkers een belangrijke bijdrage als het gaat om kennis. Een medewerker schrijft: “Door informatie te verstrekken en uit te leggen hoe sommige dingen in Nederland werken. Dat bijvoorbeeld slaan niet mag in NL. Ook wordt er gezegd: “Waar nodig opvoedondersteuning bieden aan ouders.” Al wordt er ook aangegeven dat het voor ouders niet helder is dat er voogdij bestaat en het dan onduidelijk is hoe dat werkt in Nederland. Zo antwoordt een medewerker: “Volgens mij weinig. Processen lopen niet parallel; jongeren worden soms op jonge leeftijd naar Europa gestuurd. Jongeren en ouders hebben geen idee dat er een voogdijinstelling bestaat, die zich er mee gaat bemoeien” (antwoorden medewerkers vraag 20 enquête).

Samenvattend: Medewerkers van Nidos Zwolle geven aan een verantwoordelijkheidsgevoel te hebben en betrokken te zijn op hun jongeren. Daarnaast stimuleren zij de ontwikkeling van de jongeren en hebben aandacht voor eventuele ontwikkelbelemmeringen. De geïnterviewde jongeren geven aan dat er af en toe fouten gemaakt worden maar dat zij de begeleiding van Nidos als prettig ervaren. Als ontwikkelmogelijkheden komt de wens van een aandachtsfunctionaris naar voren en wordt aangegeven dat er behoefte is aan duidelijkheid. De jongeren worden voorbereid op de gezinshereniging middels gesprekvoering. Contact met de ouders voorafgaand is er in de meeste gevallen niet. Verwachtingen van Nidos nadat er gezinshereniging heeft plaatsgevonden worden niet benoemd door de jongeren. Volgens medewerkers zou er meer aandacht mogen komen voor nazorg. In het literatuuronderzoek kwam dit ook al naar voren. Uzozie en Verkade (2016, p. 38) schrijven hierover het volgende:

“Wanneer de leeftijd van achttien jaar is bereikt, worden jongeren, tot grote zorg van de aanwezigen losgelaten door hun (jeugd)hulpverleners en mentoren. Slechts bij uitzondering is er sprake van georganiseerde nazorg, terwijl veel jongeren nog onvoldoende grip hebben op hun leven, en problemen zo kunnen voortduren of ontstaan.”

Deelvraag 2: Factoren die volgens betrokkenen bepalend zijn voor een succesvolle gezinshereniging en hoe deze bij toekomstige gezinsherenigingen ingezet kunnen worden.

In deze deelvraag wordt gevraagd naar ‘succesvolle’ gezinshereniging. De onderzoeksgroep was benieuwd hoe de medewerkers dachten over wat er moet zijn bewerkstelligd alvorens er sprake is van een succesvolle voogdijoverdracht. De onderwerpen die bij deze vraag naar voren komen zijn: ruimte voor veiligheid en ontwikkeling van jongere en verslaglegging. Onder veiligheid en ontwikkeling vallen volgens medewerkers ook praktische zaken. Zo schrijft een medewerker: “Goede ontwikkeling van de jongere, geschikte woonplek, praktische zaken omtrent jongeren moeten goed geregeld zijn of goed worden overgedragen, een netwerk om de jongere heen, veiligheid en stabiliteit.” Andere medewerkers benoemen juist de formaliteiten en de verslaglegging richting de rechtbank. Een medewerker schrijft als antwoord: “Jongere heeft 3 maanden bij ouders gewoond, er zijn geen zorgsignalen vanuit ons en derden en ouders bieden een veilig ontwikkelklimaat. Daarna wordt er een voogdijoverdracht geschreven welke dient te worden toegekend door de kinderrechter” (antwoorden medewerkers vraag 7 enquête).

Behoeften jongere en ouders

Ook is aan de medewerkers gevraagd waar volgens hen, de jongere en zijn/haar ouders behoefte heeft in het proces van gezinshereniging en in hoeverre hieraan tegemoet gekomen wordt. De volgende onderwerpen komen naar voren: begeleiding en ondersteuning, documentatie, duidelijkheid en voorlichting en een voortvarend traject. Er wordt aangegeven dat gezinshereniging lang duurt en dat er onduidelijkheid is. Dit is iets waar meer dan de helft van de medewerkers zich over uitlaat: “De regels van de IND veranderen regelmatig. Dat zorgt voor verwarring. Duidelijkheid is altijd erg belangrijk, maar dat kan niet altijd geboden worden. De ene aanvraag is in een paar maanden behandeld en de andere aanvraag kan ruim een jaar duren.” Duidelijkheid biedt niet alleen toekomstperspectief, maar biedt ook helderheid rondom verwachtingen. Hierover wordt het volgende gezegd: “Ze hebben behoefte aan duidelijkheid, op welke termijn zij meer weten en wat er van hen verwacht wordt” (antwoorden medewerkers vraag 10 enquête). Naast de behoefte aan duidelijkheid komt ook de behoefte naar voren van het schetsen van een realistisch beeld rondom de procedure van gezinshereniging. Daarbij is het belangrijk om te weten wie welke taken oppakt in welk tijdsbestek. Op deze manier kunnen de jongere en ouder(s) op de hoogte worden gebracht welke personen/ instanties verantwoordelijk zijn voor het oppakken van bepaalde taken.

Bij de vraag aan de jongere of deze behoefte heeft aan voorbereiding op het proces van gezinshereniging, geven alle jongeren als antwoord dat er een behoefte is om hierbij begeleid te worden. Daarbij geven ze aan dat er behoefte is aan duidelijkheid en uitleg rondom de procedure, met de daarbij behorende taken die verricht moeten worden en het tijdsbestek waar rekening mee moet worden gehouden. Een jongere beschrijft: “De toekomst was onzeker, omdat ik een hoop vragen had. Hoe we bij elkaar konden komen als familie was eigenlijk de grootste vraag” (interview 5 – familie 7). Niet alleen is behoefte aan begeleiding voorafgaand aan het proces van gezinshereniging iets wat naar voren komt in de interviews, ook zouden jongeren het fijn vinden om tijdens het proces ondersteuning te krijgen vanuit Nidos. De begeleiding waar de jongeren behoefte aan hebben is uiteenlopend. Naast de behoefte om praktische ondersteuning te krijgen van een voogd, zoals hulp bij het verzamelen van documenten en het krijgen van de juiste informatie omtrent de procedure, geven enkele jongeren ook aan behoefte te hebben aan psychische hulp.

Factoren die bepalend zijn voor een succesvolle gezinshereniging

Omdat de onderzoeksgroep benieuwd was naar welke factoren volgens medewerkers bepalend zijn voor een succesvolle gezinshereniging, is hier naar gevraagd in de enquête. Onderwerpen die naar boven komen zijn: communicatiemogelijkheden met thuisfront, documentatie, inhoudelijk samenwerken jongere en gezin, variërende externe factoren en voorbereiding en duidelijkheid.

Documentatie komt naar voren als een punt wat een belangrijke factor lijkt omdat dit verschilt per land. Een medewerker schrijft: “Aanleveren van juiste documentatie, passend bij land van herkomst. Van een Eritreeër kan bijvoorbeeld niet worden verwacht dat er een paspoort wordt aangeleverd omdat dit niet wordt verstrekt in dat land. De IND vraagt soms dan mogelijk is.” Ook de samenwerking tussen ouders en jongere wordt als belangrijk gezien door de medewerkers. Zo wordt er gezegd: “Wanneer ouders en jongere weer op een lijn zitten en de ontwikkeling van de jongere goed kan verlopen” (antwoorden medewerkers vraag 11 enquête).

Voorlichting aan ouders

Goed contact met ouders wordt door het merendeel van medewerkers van Nidos genoemd als factor die bepalend is voor een succesvolle gezinshereniging. In succesverhalen die medewerkers van Nidos beschrijven, wordt er dan ook twee à driemaal per maand contact gelegd met ouders en wordt het traject in stappen besproken. Hierbij wordt een tolk ingezet of treedt de jongere zelf op als vertaler. Door voorlichting te geven aan ouders, wordt duidelijkheid gecreëerd, wat uiteindelijk voor alle betrokkenen toekomstperspectief biedt. Medewerkers geven aan dat contact met ouders niet altijd mogelijk is vanwege de afstand en het ontbreken van elektriciteit en/of digitale middelen. In dit soort gevallen verloopt het contact vaak via de jongere, die onder de begeleiding van Nidos valt. Dat contact met ouders niet altijd mogelijk is, geeft het volgende citaat uit interview 6 – familie 4 weer: “Dat gaat niet lukken, want ze hadden heel vaak geen bereik met de telefoon. Geen verbinding mogelijk.”

Documentatie

Zowel in de afgenomen enquêtes als in de interviews wordt gesproken over het belang van het aanleveren van de juiste documenten tijdens het doen van een aanvraag voor gezinshereniging. Ook is hierbij voorlichting belangrijk aan zowel de jongere als zijn/haar ouders, zodat zij weten welke documenten er nodig zijn voor goedkeuring van de IND. Wat in de praktijk vaak blijkt, is dat niet alle documenten origineel of rechtsgeldig zijn en dat het moeilijk is om in bepaalde herkomstlanden aan de gevraagde documenten te komen. Dit kan bijvoorbeeld te maken hebben met de rol die een kerk speelt bij formele gelegenheden zoals het erkennen van een nieuwgeboren kind (geboortakte) of het sluiten van een huwelijk (trouwakte).

Uit de interviews blijkt dat de Syrische ouders en jongeren over het algemeen op de hoogte zijn van welke documenten er nodig zijn voor hun aanvraag. De Eritrese geïnterviewden zijn in het bezit van aktes die in mindere mate overeenkomen met het soort documenten dat van Nederlandse ingezetenen wordt verlangd. Zij hebben soms niet de mogelijkheid om hieraan te komen en zijn tevens minder goed op de hoogte. Het vanuit het buitenland opvragen van de benodigde documenten is daarnaast soms ook lastig in verband met het ontbreken van een ambassade in land van herkomst, gecombineerd met het feit dat er een gevoel van onveiligheid heerst om deze ambassades te bezoeken, gebaseerd op de angst om gearresteerd te worden.

Ouder-kind relatie

De ouder-kind relatie is ook een factor die bijdraagt aan het realiseren van een succesvolle gezinshereniging. Uit de enquête komt naar voren, dat als een jongere alweer een tijdje in Nederland is herenigd met zijn familie, er een verzoek vanuit Nidos wordt gestuurd naar de rechtbank, met de vraag of de voogd uit het gezag ontheven kan worden. Naar verwachting, stuurt Nidos dit verzoek enkel naar de rechtbank wanneer zij het vermoeden hebben dat er sprake is van een gezonde ouder-kind relatie. Dit wordt genoemd in twee antwoorden op vraag 6 uit de enquête: “In principe wordt de voogdij ‘gewoon’ overgedragen, er is namelijk gezinshereniging aangevraagd. Als er al snel signalen zijn van onvoldoende pedagogische vaardigheden van ouders dan wacht je met het overdragen van de voogdij.” Nidos heeft hierin de taak om te observeren, te signaleren en te besluiten in hoeverre de relatie tussen ouder – kind goed is, in de tijd dat ouders afwezig waren en de jongere zich verder ontwikkelde, beide in een verschillende cultuur. Hierin wordt gekeken naar opvoedvaardigheden en naar de mate waarin ouders in staat zijn om te voldoen aan de opvoedingsdoelen.

Eveneens komt in de enquête bij de vraag naar aanleiding van welke criteria wordt bepaald wanneer Nidos de voogdij weer kan overdragen aan de ouders, naar voren dat het hierbij van belang is dat de voogd in het oog houdt dat de taken en de daar bijhorende verantwoordelijkheden, niet te veel voor de jongere worden en hij/zij zich kan blijven ontwikkelen op een leeftijdsadequate manier. Op het moment dat in het verzoek van voogd naar de rechter kan worden benoemd dat er sprake is van een evenwichtige ouder-kind relatie en dit onderbouwd kan worden door het feit dat de minderjarige een akkoordverklaring ondertekend, en ouders ook aangeven in het gezag te willen worden hersteld, kan de rechter besluiten dat de voogdij van voogd naar ouders wordt overgedragen. Mocht er geen sprake zijn van een goede ouder-kind relatie, zal er geen verzoek van Nidos naar rechter worden verstuurd waardoor er geen overdracht plaatsvindt. Hierdoor is er geen sprake van een succesvolle gezinshereniging.

Verwachtingen van ouders

Bij de verwachtingen en gevoelsvragen kregen ouders drie vragen, waaronder de vraag wat zij van hun kind verwachtten tijdens de beginperiode in Nederland. In interview twee gaf een ouder aan enkel de verwachting te hebben gehad dat zijn zoon hem op kwam halen bij aankomst in Nederland (Interview 6 – familie 2). Het merendeel van de ouders gaf aan, dat zij van hun kind verwachten dat hij/zij naar school gaat. Een ouder zei hierover het volgende: “Het belangrijkste is de opleiding, school. En het gedrag en normen en waarden” (interview 5 – familie 7).

Hoe kunnen succesverhalen ingezet worden?

Er is de medewerkers gevraagd op welke wijze succesverhalen in toekomstige gezinsherenigingen optimaal ingezet kunnen worden. De antwoorden die hierop gegeven worden zijn: ex-AMV's inzetten, ervaring en expertise delen, informatie schriftelijk vastleggen en training. Ook is deze vraag regelmatig anders geïnterpreteerd of niet beantwoord. Een voorbeeld hiervan is een medewerker die antwoord: “Dit kun je helaas niet promoten, omdat de wet steeds wijzigt en de IND haar procedure ook steeds veranderd”. Een andere medewerker geeft aan dat jeugdbeschermers te onervaren zijn en te weinig tijd hebben voor de gezinshereniging. Deze geeft aan: “Expertise gebruiken in trainingen, successen meer delen in de teams met behulp van tips en tricks. JB-ers zijn echt te onervaren en hebben te weinig tijd en mogelijkheden om gericht met de gezinshereniging bezig te gaan. Meer tijd en ruimte of een functionaris!” (antwoorden medewerkers vraag 13 enquête). Daarnaast zijn enkele medewerkers van Nidos kritisch over het inzetten van succesverhalen. Eén van hen geeft het volgende antwoord op de vraag hoe deze bij toekomstige gezinsherenigingen optimaal kunnen worden ingezet: “Succesverhalen zijn bemoedigend maar moeten ook realiteit bevatten. Ondanks het uiteindelijke succes kan de procedure wel erg lang zijn geweest, door bijvoorbeeld afwijzingen of het emotionele welzijn van het kind.” Ook geven enkele medewerkers aan dat succesverhalen zo uniek zijn, dat ze niet zomaar toepasbaar zijn op een andere casus, juist omdat de uniciteit gewaarborgd dient te worden.

Bij de vraag of ‘succesverhalen’⁴ bij nieuwe gezinsherenigingen worden ingezet, waarbij een cijfer van één tot en met tien kon worden gegeven, kwam een gemiddelde van 5,2 naar voren.

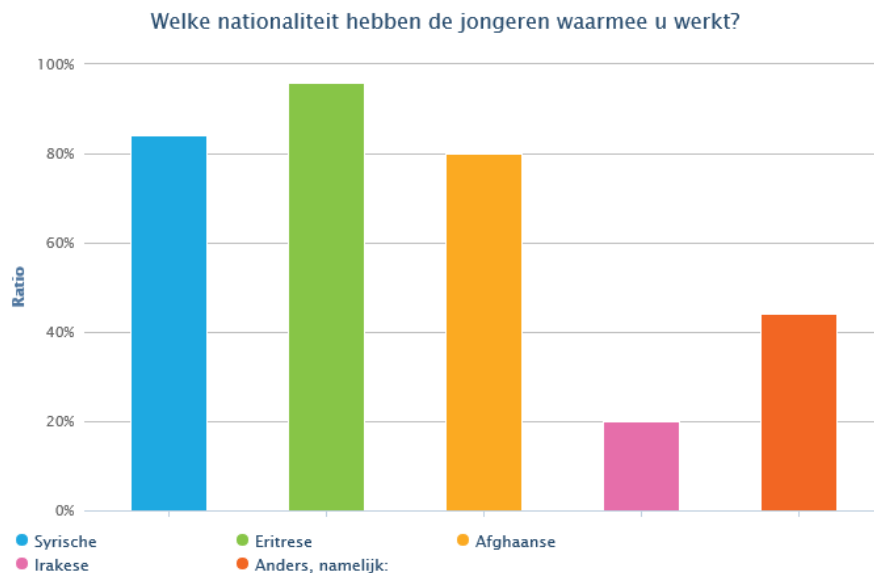
Figuur 6. Meting inzet 'succesverhalen', vraag 12 van de enquête.

⁴ Succesverhalen: de situaties waarin Nidos aangeeft geen problemen te ervaren en het voorspoedig verloopt.

Samenvattend: Zowel ouders als jongeren geven aan behoefte te hebben aan duidelijkheid en ondersteuning. Jongeren willen graag voorbereid worden op alle aspecten van de gezinshereniging zoals benodigde documenten en wachttijden. Documentatie lijkt lastig te zijn omdat verschillende landen, verschillende procedures erop nahouden. Contact met ouders voorafgaand aan de gezinshereniging wordt als succesfactor genoemd maar lijkt in de praktijk moeilijk te zijn. Wanneer de jongere drie maanden bij zijn ouders heeft gewoond en het ontwikkelklimaat voor de jongere volgens zijn voogd veilig is, wordt de voogdij overgedragen aan ouders. Het gaat hierbij niet alleen om algemene ontwikkelingstaken waarvoor doorgaans alle adolescenten zich gesteld weten, maar ook om extra ontwikkelingstaken die alleen gelden voor een bepaalde categorie jongeren en die samenhangen met specifieke kenmerken van die jongeren en van hun specifieke leefsituatie, zoals omgaan met normen en waarden uit twee culturen, een plaats moeten verwerven in een vreemde samenleving, het samenleven met andere AMV's en het onderhouden van een relatie met begeleiders (Marieke Sleijpen, 2017). De ouder-kindrelatie wordt door de respondenten belangrijk gevonden. Een aspect in die relatie zijn verwachtingen die ouders hebben van hun kinderen. Een van de meest genoemde verwachtingen is een goede opleiding. Sommige medewerkers geven aan dat succesverhalen niet altijd ingezet worden en dat dit nog meer zou kunnen. Zij hebben het idee dat dit kan door een functionaris en/of trainingen.

Deelvraag 3: De invloed van de oorspronkelijke cultuur op de pedagogisch verantwoorde ouder- kind relatie volgens betrokkenen

In het onderzoek is een variëteit aan nationaliteiten terug te zien onder de jongeren waarmee de jeugdbeschermers werken. De drie meest genoemden zijn de; Syrische, Eritrese en Afghaanse nationaliteit. Verder werden nationaliteiten uit de volgende landen genoemd in de enquête: Irak, Somalië, Sierra Leone, Brazilië, Guinee, Soedan, Burundi, Ethiopië, Congo, Marokko, Libië, Mali, Tsjaad, Rwanda, Albanië, Tsjechië, Birma, Kameroen, Sri Lanka en Iran. Daarnaast zijn er ook staatloze jongeren, dus zonder nationaliteit.

Figuur 8. Nationaliteiten van jongeren Nidos Zwolle, vraag 15 van de enquête.

Op de vraag in hoeverre de cultuur invloed heeft op het proces van gezinshereniging, waarbij een cijfer van één tot en met tien kon worden gegeven, kwam een gemiddelde van 6,6 naar voren. Waar twaalf procent aangaf hier geen invloed van te ervaren (1-10), gaf acht procent aan dat dit juist veel invloed had op het proces (10-10).

Figuur 7. Invloed cultuur op gezinsherenigingen waarbij Nidos Zwolle betrokken is, vraag 16 van de enquête.

Volgens de jongeren heeft de oorspronkelijke cultuur invloed op het proces van gezinshereniging. Zij noemen onder andere dat in een land zoals Syrië het makkelijker is om aan documenten te komen en daarin goed voorbereid de procedure in te gaan, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Eritrea. Eén van de geïnterviewde Syriërs vertelt dat hij wist dat hij waarschijnlijk sneller gezinshereniging kon aanvragen dan mensen uit andere landen, omdat de situatie in Syrië op dit moment zo bekend is. Hij vertelt daarbij ook dat hij het idee heeft dat het in andere landen vaak moeilijker is om aan documenten te komen en daarmee het proces van gezinshereniging langer zal gaan duren (interview 1 – familie 3).

Invloed oorspronkelijke cultuur

Aan de medewerkers is gevraagd wat volgens hen de invloed is van de oorspronkelijke cultuur op de pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie. Medewerkers noemen: cultuur is bepalend, scholing en ontwikkeling ouders, verhouding ouder-kind, verschil normen en waarden en ook is deze vraag een aantal keer onbeantwoord. Cultuur is bepalend is een onderwerp wat veelvuldig naar voren komt vanwege de vraag hoe er opgevoed wordt. Een medewerker schrijft: “Cultuur bepaalt hoe er opgevoed wordt bijv. pedagogische tik, kind bruid, besnijdenis (meisje).” Andere medewerkers benoemen dat het met normen en waarden te maken heeft. Zo wordt er gezegd: “Als ouders en kind weinig educatie hebben gehad en uit een arm gebied komen zijn ze vaak onderontwikkeld. Dit maakt de integratie moeizaam. Hierdoor houden zij er andere normen en waarden op na” (antwoorden medewerkers vraag 19 enquête).

Oorzaken invloed cultuur

Ter beantwoording van deze deelvraag is naar mogelijke oorzaken van de invloed van cultuur op het proces van gezinshereniging gevraagd. Hierop wordt geantwoord: cultuur Eritrea (Eritreeërs), cultuur Syrië(rs), mate van begrip/scholing, open/gesloten, opgelegde druk, westers/niet westers en wet- en regelgeving/documentatie. Medewerkers benoemen de grote verschillen per land, maar nog specifieker: westers of niet westers. Al is niet iedereen het hier mee eens. Een medewerker schrijft: “GH heeft m.i. niks met cultuur te maken. GH is bedacht door de Westerse samenleving”. Ook wordt er geschreven over de druk van ouders die onderschatten hoe belangrijk documenten zijn. Een medewerker schrijft: “Vaak onderschatten ouders hoe belangrijk documenten zijn in NL. Daarnaast verwachten zij van het oudste kind uit het gezin dat zij van alles kunnen regelen en zij begrijpen niet dat hier in NL meer mensen voor nodig zijn, de druk is groot” (antwoorden medewerkers vraag 17 enquête).

Verschillen in cultuur

De jongeren kregen de vraag of er een cultuurverschil wordt ervaren tussen het land van herkomst en Nederland. Alle jongeren geven aan dat ze die verschillen ervaren. De grootste verschillen, die door meerdere jongeren worden genoemd, hebben te maken met de vrijheid en mogelijkheden die zij in Nederland ervaren. De vrijheid wordt door de jongeren ervaren op verschillende fronten. Naast dat de jongeren vaak het land van herkomst moesten verlaten vanwege oorlogen en geweld, wat in Nederland niet ervaren wordt, noemen de jongeren ook andere soorten vrijheden, namelijk; vrijheid van meningsuiting, keuzevrijheid en vrijheid van godsdienst. Eén van de Syrische jongeren vertelt dat de mensen hier meer rechten hebben dan in Syrië. Ook gaf hij aan dat je in Nederland kritisch mag zijn, niet alleen om kritiek te hebben, maar over het algemeen als een vrijheid. “Het is niet makkelijk om mening te geven in Syrië” (interview 1 – familie 3). Ook een Eritrese jongere beaamt dat er cultuurverschillen zijn. Als voorbeeld noemt hij de vrijheid van godsdienst en de vrijheid om eigen keuzes te maken in de liefde. Twee vrijheden die hij wel in Nederland ervaart, maar niet in zijn land van herkomst. “Dat laat je over aan je ouders, je hebt hun toestemming nodig. Zij zijn ook degenen die je vrouw kiezen, afhankelijk van het gebied waar je vandaan komt” (interview 5 – familie 7).

Alle ouders geven aan dat er cultuurverschillen zijn. De meeste ouders geven vervolgens aan weinig problemen te verwachten. Eén ouder geeft aan het lastig te vinden om het verschil tussen de twee culturen te benoemen (interview 1 – familie 3). Een aantal ouders noemen verschillen in religie, vrijheid, scholing en geaardheid. Een ouder benoemt dat “kinderen nu mogelijkheden hebben om scholing te ontvangen” en vindt dit een positieve invloed, net als “de vrijheid die ze kunnen krijgen hier en de mogelijkheden.” Een kanttekening die de ouder hierbij plaatst in het interview, was dat diezelfde vrijheid ook een negatieve invloed met zich mee kan brengen: “In de zin van dat zij zich niet meer gaan verbinden aan een godsdienst, omdat zij daarin ook vrijheid kunnen gaan ervaren. En ja, je bent dan toch bang dat ze het verkeerde pad gaan nemen.” Verder komt er nog een cultuurverschil omtrent geaardheid naar voren tijdens het interview met een ouder: “je blijft toch bang dat ze het verkeerde pad op gaan of dat dochter of zoon homoseksueel worden of dat soort dingen” (interview 3 – familie 5).

Overeenkomsten in cultuur

De geïnterviewde Syriërs geven aan, dat zij wel een aantal overeenkomsten zien tussen de Syrische en de Nederlandse cultuur. Dit komt zeggen ze, doordat er in het stadse gedeelte van Syrië westerse invloeden zijn. Eén van hen gaf aan dat men hier respect heeft voor alle religies en dat dat in hun eigen land ook belangrijk is. De andere geïnterviewden kunnen alleen de verschillen opnoemen en geven aan dat er geen overeenkomsten zijn.

Taal

De taal is ook een van de cultuurverschillen waarmee de jongere en zijn/ haar ouder(s) mee te maken krijgt bij aankomst in Nederland. Zowel de jongeren als hun ouders kregen een interviewvraag over de Nederlandse taal. Het merendeel van de jongeren gaf aan dat ze de Nederlandse taal leren spreken door naar school te gaan. Ook hebben sommige jongeren, met name aan het begin van hun komst in Nederland, af en toe ondersteuning gehad van een tolk. De ouders van de jongeren geven allemaal aan de Nederlandse taal te willen leren spreken. Eén van de ouders gaf aan wel meer uren in de week Nederlandse les te willen krijgen, om zo de taal sneller te kunnen beheersen. Een andere ouder gaf het volgende aan over het beheersen van de taal: “Alleen taal is natuurlijk een groot probleem. Als je taal de niet spreekt dan kun je natuurlijk ook hier niet echt eh makkelijk aanpassen. Het is ook moeilijk om bijvoorbeeld werk te kunnen krijgen. Dus hopelijk dat ik de taal kan leren en ook in de toekomst kan gaan werken.” Een andere ouder zegt in het interview: “Taal is als een afgemaakte brug. Als je de taal niet spreekt kan je ook in principe er niks mee doen. Taal is gewoon het belangrijkste” (interview 5 – familie 7).

Het nog niet beheersen van de taal wordt dus door het merendeel van de ouders als een nadeel gezien omdat ze hierdoor niet gemakkelijk nieuwe contacten kunnen leggen en enigszins afhankelijk zijn van personen die wel de Nederlandse taal beheersen. Zo vertelde één van de ouders het volgende: “Ik heb de neiging en de behoefte om zo snel mogelijk de taal te leren zodat ik kan communiceren, interacteren met de mensen, met de gemeenschap” (interview 2 – familie 6). Ook geeft hij aan dan een opleiding te willen gaan volgen.

Scholing

Uit de interviews kwam naar voren dat ouders het erg belangrijk achten dat hun kinderen naar school gaan. Zij vinden dit zo belangrijk, omdat zij hun kinderen een goede toekomst gunnen. Bij een goede toekomst hoort voor hen een opleiding en vervolgens een baan. Zij geven ook aan dat zij zelf scholing en een opleiding willen, om te kunnen integreren in Nederland.

Toekomstperspectief

In de interviews is ouders gevraagd of zij een omschrijving konden geven van hun toekomstbeeld voordat zij naar Nederland kwamen. Eén ouder geeft aan hier niet over te willen praten en dat het enige waar hij aan dacht, “naar Nederland komen” was interview 4 – familie 1). Een deel van de ouders geeft aan welvarend te zijn geweest in het land van herkomst. Doordat het steeds minder veilig werd in het land van herkomst, werd de toekomst voor de meeste ouders onzeker.

Persoonlijke groei en ontwikkeling

Jongeren zien voornamelijk hun opleiding als een manier om zich te ontwikkelen en richten zich hierbij in mindere mate op persoonlijke groei en ontwikkeling. In één van de laatste vragen, is aan de jongeren gevraagd of zij door hun actieve deelname in het proces van gezinshereniging, persoonlijk zijn veranderd. Bijna alle geïnterviewden geven aan dat dit het geval is. Dat maakt dat wij ervoor gekozen hebben om door te vragen op welke manier zij vinden dat ze zijn veranderd. Hier kwamen verschillende antwoorden op. Jongeren geven eigenlijk allemaal aan dat zij hebben geleerd om verantwoordelijkheid voor iets te dragen en zelf zaken uit te zoeken. Daarnaast geven zij aan dat zij volwassener en zelfstandiger zijn geworden. Dit blijkt uit de volgende uitspraken die zijn gedaan: “We waren alleen, we moeten zelf koken, zelf boodschappen, zelf schoonmaken. Dat was moeilijk” (interview 4 – familie

1). “Het is een stukje verantwoording, je wordt in principe wat volwassener. Je moet een bepaalde verantwoordelijkheid op je schouders dragen om bepaalde dingen te regelen dus je wordt er wat volwassener van” (interview 5 – familie 7). Ouders beamen deze veranderingen terug te zien bij hun kinderen. Mede door de moeilijke gebeurtenissen en traumatische ervaringen uit het land van herkomst, zijn ouders niet per se concreet bezig met de toekomst; ze zijn vooral blij om weer met elkaar te zijn en in elkaar te kunnen investeren.

De jongere is gevraagd of zij zich in het land van herkomst of juist in Nederland meer volwassen voelen. Op deze vraag komt geen eenduidig antwoord. Het merendeel van de jongeren geeft aan dat zij zich in het land van herkomst meer volwassen voelden, omdat daar lange dagen gewerkt moest worden onder slechte omstandigheden, terwijl ze leefden in een gespannen en onveilige situatie. Jongeren geven aan dat ze in Nederland het idee hebben meer kind te kunnen zijn, omdat ze vrije tijd ervaren, naar school kunnen gaan, met vrienden kunnen afspreken en bovenal zich geen zorgen hoeven te maken omtrent hun veiligheid en die van hun familie. Een van de Syrische jongeren zegt hier het volgende over: “Nu kan ik ook gewoon genieten van mijn leven. Maar daar helemaal niet, ik had helemaal geen tijd. Ik moest gewoon van 08.00 tot 20.00 uur werken, iedere dag” (interview 1 – familie 3). Een Syrisch meisje dat is geïnterviewd benoemt dat ze haar leeftijdsgenoten wat jonger vindt overkomen en zij zich een stukje ouder voelt. Toch benoemt ze dat zij alsnog kind kan zijn, ondanks de verantwoordelijkheid die ze gedragen heeft zodat zij hier niet in angst hoeft te leven voor oorlogsgeweld met alle gevolgen van dien (interview 3 – familie 5).

Hierboven wordt al duidelijk dat enkele jongeren, de actieve deelname in het proces van gezinshereniging ervaren als een grote verantwoordelijkheid. Dat maakt dat de jongeren ook gevraagd is of ze een bepaalde verwachting hebben gevoeld van ouder(s) naar hen toe om deze taak te gaan vervullen. Er wordt aangegeven dat er niet zozeer een verwachting vanuit ouders is ervaren. Wel geeft een Syrische geïnterviewde aan dat het al met al een moeilijke periode was, voornamelijk omdat hij samen met zijn broertje naar Nederland is gekomen, waar hij verantwoordelijk voor was. Hij omschrijft het moment dat hij aan zijn ouders vertelde dat het hem teveel begon te worden en dat wanneer zij in Nederland zouden aankomen, meteen die verantwoordelijkheid over zijn broertje terug zouden krijgen. “Ik heb echt tegen hen gezegd van jullie moeten zo snel mogelijk naar Nederland komen en dat gewoon weer overnemen. Het was heel zwaar voor mij, ik kon gewoon niet van mijn leven genieten. Ja, het was heel moeilijk” (interview 1 – familie 3). Een andere Syrische geïnterviewde geeft aan dat het moeilijk was om de eerste keer, op zo’n jonge leeftijd zonder ouders te gaan reizen. Daarop zei ze het volgende: “Ik moest zestien uur in de boot en motor ging ook stoppen midden in de zee. Maar het was mij wel waard” (interview 3 – familie 5).

Invloed van culturele aspecten op de verantwoorde ouder-kind relatie

Ouders kregen de vraag hoe hun gemoedstoestand was na de hereniging, “Hoe is de band met uw kind nu?” Zij geven allen aan een goede band te hebben met hun kind. Zo geeft een ouder aan dat er aan de band niet veel veranderd is: “Ik heb hem ook zelf grootgebracht, ik ken zijn karakter en eigenschap. Dus er is geen verandering qua relatie” en “De verhouding is gewoon goed, zoals het was eigenlijk” (interview 2 – familie 6). Twee ouders geven aan, dat zij hun kind beschouwen als een vriend. Een van zei hierover: “We hebben een heel goede band. Toen ik in een ander land was, was er constant contact. Hier ook, niet alleen als vader en zoon, maar ook als een soort vrienden” (interview 5 – familie 7). Het verschil in waarden en normen wordt meerdere keren door de medewerkers van Nidos in de enquête genoemd. Eén van de antwoorden was als volgt: “Ouders moeten erg wennen aan de Nederlandse waarden en normen en begrijpen dit ook niet altijd. Daarvoor is veel uitleg nodig van wat er wel niet kan in NL.” In de tijd dat de jongere en zijn/haar ouders gescheiden van elkaar hebben geleefd, kunnen verschillen tussen hen zijn ontstaan. Deze verschillen kunnen zowel positief als negatief effect hebben op de ouder-kind relatie. De jongere kan Nederlandse invloeden op ouders overbrengen. Medewerkers benoemen bijvoorbeeld: “Jongeren zijn vaak loyaal en durven niet tegen

hun ouders in te gaan. Dit levert veel druk en frustraties op” (Antwoord medewerker op vraag 19 van de enquête). Ook wordt benoemd dat de oorspronkelijke cultuur wel invloed kán hebben, maar dit niet per se een probleem hoeft te vormen zolang er geen onveilige situaties ontstaan.

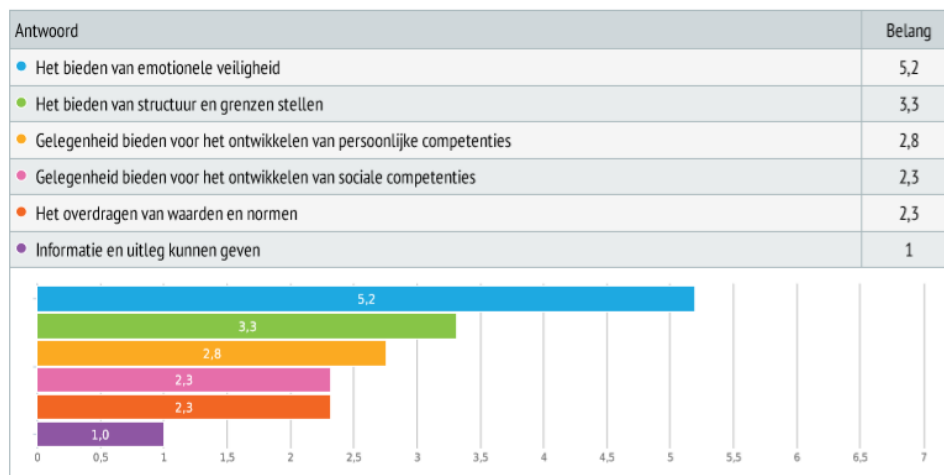
Opvoeding

Aan ouders is de vraag gesteld wat het begrip opvoeding inhoudt, wat hier volgens hen bij hoort en wie volgens ouders de opvoeders van het kind zijn. De antwoorden waren divers: een ouder vertelde dat ieder mens zijn kind wil opvoeden op een rechtvaardige manier, hem wil leren wat rechtvaardigheid is en een goede toekomst wil creëren voor het kind (interview 3 – familie 5). Ook werden er antwoorden gegeven als; opvoeden is iets overdragen aan je kind, je wil het beste voor je kind en dat je je kind tot zelfstandigheid helpt.

Op twee ouders na, geven alle ouders aan dat niet alleen zij, maar ook de omgeving een rol speelt in de opvoeding. Zo worden de docent, familie en vrienden bij veel ouders ook als opvoeder gezien. Een ouder geeft aan dat de opvoeding vanuit huis komt, vanuit de ouders, en dat dat eigenlijk de belangrijkste opvoeders zijn. Vervolgens geeft hij aan, dat daarnaast de invloed van de gemeenschap, school, vrienden en familie komt (interview 3 – familie 5).

De manier van opvoeden kan erg verschillend zijn. Zo komt in de enquête naar voren dat de persoonlijke ontwikkeling bij jongeren uit Syrië en Eritrea minder aan bod komt dan wij in de Westerse cultuur nodig achten. Ook geeft een van de medewerkers aan dat de invloed van culturele aspecten groot is, omdat elke cultuur anders inhoud geeft aan deze pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie. In Nederland is volgens de medewerker veel meer gelijkwaardigheid dan in bijvoorbeeld de Syrische cultuur. De rol van de vaders en moeders en de rol van zonen en dochters is ook anders. Dit kwam tevens naar voren in de interviews.

In de enquête werd de medewerkers gevraagd zes pedagogische kaders te rangschikken naar mate belangrijkheid in een pedagogische ouder-kind relatie. Geordend naar mate van belang ontstond de volgende rangschikking:

Figuur 5. Pedagogische ontwikkelingstaken op volgorde van belangrijkheid, vraag 18 van de enquête.

Samenvattend: Er wordt bij Nidos met veel verschillende nationaliteiten gewerkt. Medewerkers geven aan hier niet altijd bewust mee om te gaan. Volgens jongeren en ouderen zijn er wel degelijk cultuurverschillen die invloed hebben. Daarnaast zijn taalbarrières van invloed, aldus de ouders. Er wordt aangegeven dat het toekomstperspectief is veranderd en jongeren benoemen dat ze tijdens het proces van gezinshereniging persoonlijk veranderd zijn vanwege de grote verantwoordelijkheid. Deze informatie valt terug te koppelen naar de tekstgedeeltes die zijn opgenomen in de theoretische inleiding onder de kopjes ‘toekomstperspectief’, ‘impact gezinshereniging’ en ‘kansen’ waarin hetzelfde beweerd wordt.

Deelvraag 4: De keuze van de rechtbank om haar voogdij terug te geven aan ouders

Korte inleiding over wat er voorafgaand aan het overdragen of afsluiten van de voogdij is gebeurd: Een rechtbank reageert in principe op een verzoek tot voogdij van een instantie, in dit geval van Nidos. In dit verzoek wordt de voogdij gevraagd over een minderjarige in Nederland, waarvan de ouders nog in het land van herkomst verkeren. Zodoende is er sprake van een gezagsvacuüm, omdat niemand gezag kan uitoefenen met betrekking tot de jongere.

Het verzoek wordt door de rechter bekeken. Wanneer de jongere boven de twaalf jaar is, behoort Nidos ervoor te zorgen dat de jongere een bereidheidsverklaring tekent waarin hij of zij aangeeft dat er akkoord wordt gegaan met het feit dat Nidos beslissingen neemt totdat de jongere de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt. Als alle partijen het eens zijn met deze beslissing en de daarbij horende gang van zaken, komt er geen geschil waardoor de zaak niet op zitting hoeft te komen. In dat geval krijgt Nidos de voogdij toegewezen en volgt er een beschikking die uitvoerbaar is bij voorraad⁵. Vanaf dat moment is Nidos voogd over de minderjarige.

Na arriveren van ouder(s) in Nederland wordt, in elk geval na een periode van drie maanden, door Nidos gekeken of ouders geschikt worden geacht de voogdij over hun kind(eren) al terug te krijgen. Het aanvankelijke gezagsvacuüm is eigenlijk alweer verholpen enkel door de komst van ouder(s). Echter, in deze periode, is Nidos formeel gezien nog bevoegd om beslissingen over de jongere te nemen. Hierop volgt een nieuw verzoek van Nidos aan de rechtbank. Hierin is gerapporteerd dat er hereniging heeft plaats gevonden en de jongere in veel gevallen weer bij ouder(s) woont, Nidos heeft bekeken in hoeverre dat soepel verloopt en beoordeeld of ouders capabel genoeg zijn om de voogdij terug te krijgen. De taak en verantwoordelijkheid van Nidos hierin, is om te observeren, signaleren en te besluiten of ouders in staat zijn om de zorg te dragen voor hun kind(eren). De centrale vraag in het verzoek is of Nidos uit het gezag ontheven mag worden en de voogdij weer mag worden teruggegeven aan de ouder(s).

Bij het overwegen of ouders weer in staat om de voogdij weer op zich te nemen, maakt Nidos gebruik van verschillende criteria. Om te onderzoeken welke criteria hierbij voor Nidos een rol spelen, is deze vraag in de enquête opgenomen. Onderwerpen die in antwoorden van de medewerkers veelal naar voren kwamen waren: externe signalen, formaliteiten, monitoring door voogd, pedagogische opvoedvaardigheden, tijdsbestek en veiligheid en ontwikkeling. Met name aan pedagogische opvoedvaardigheden werd aandacht besteed. Zo schrijft een medewerker: “In principe wordt de voogdij ‘gewoon’ overgedragen, er is namelijk GH aangevraagd. Mits er al snel signalen zijn van onvoldoende pedagogische vaardigheden van ouders dan wacht je met het overdragen van de voogdij.” Daarnaast lijkt het antwoord op deze vraag ook te zijn in hoeverre ouders verantwoordelijkheden pakken. Een medewerker schrijft de volgende vragen: “Gaat het goed met het kind in het gezin. Pakken de ouders de verantwoordelijkheden weer op? Wordt het kind niet overvraagd? Hoe is de draagkracht/draaglast verhouding? Welke signalen worden er ontvangen op school, therapie e.d” (antwoorden medewerkers vraag 6 enquête).

De rechter leest het verslag en neemt de grond van het verzoek ook in overweging. Er wordt gekeken naar het belang van het kind en wat hij nodig heeft: liefde, ruimte tot ontwikkeling, veiligheid, onderwijs. Daarnaast kijkt de rechter naar de opvoedkundige kwaliteiten van de ouder(s). De rechter gaf in het interview aan dat er in verband met de problematiek die het vluchten uit je land van herkomst met zich mee kan brengen, wel streng wordt bekeken of ouders er klaar voor zijn. Ze benoemde dat dit een ingewikkelde maatschappij is waarin heel andere kwaliteiten van ouders

⁵ Een uitspraak zal in de regel uitvoerbaar bij voorraad zijn verklaard. Dat betekent dat het vonnis moet worden nagekomen, ook als daartegen nog hoger beroep mogelijk is en dus ook zolang de hoger beroep rechter nog geen uitspraak heeft gedaan. (Tellingen, 2018)

worden verwacht. Ook zei ze “Ik hoop dat Nidos hen daarin ook begeleidt en ze daarop ook voorbereidt” (kinderrechter A).

Wanneer er geen sprake is van bijzonderheden of verontrustende signalen met betrekking tot de opvoeding, geeft de rechter de voogdij aan ouders. De geïnterviewde rechter zegt hierover: “De grond van het einde van de voogdij of eigenlijk het gezagsvacuüm, wat betekent dat het gezag niet wordt uitgeoefend, is weggevallen doordat de ouders weer bij het kind zijn en in het kader van gezinshereniging, het gezag ook weer willen oppakken. Dat is het criterium” (kinderrechter A).

Hierbij is wel een akkoordverklaring van de jongere en een bereidheidsverklaring van ouders nodig die daarin aangeven in het gezag te willen worden benoemd. Mocht de rechter in het verzoek van Nidos wél opvallende signalen hebben opgemerkt, zal er contact worden opgenomen met Nidos en zal de zaak worden voorgelegd aan de rechter. Hierin zullen de verschillende partijen worden gehoord en bevraagd en zal de rechtbank Nidos vragen waarom er een verzoek tot voogdijafsluiting (overdracht naar de ouders) is ingediend. Aan de hand van al deze gesprekken zal de rechter alsnog een besluit nemen. Het verzoek kan worden afgewezen, wat inhoudt dat Nidos de voogdij behoudt, totdat zorgsignalen zijn verdwenen. De rechter gaf aan dat, ze, wanneer er aanvankelijk sprake was van een psychische hulpvraag bijvoorbeeld als een ouder te maken had met een Post Traumatische Stresstoornis (PTSS) of simpelweg extra tijd nodig had om te acclimatiseren, bij een nieuw verzoek kritisch kijkt hoe de omstandigheden op dat moment zijn. “Wat is er dan nu veranderd dat je het nu wel verantwoord vindt om ouders weer in het gezag te doen herleven?” (Kinderrechter A).

De rechter liet in het interview blijken te vertrouwen op de informatie die Nidos aanlevert, omdat de rechtbank geen zelfstandig onderzoek naar de zaak doet en in eerste instantie ook geen inzicht in het dossier van de IND. Alle informatie is opgenomen in het verzoek dat de rechter van Nidos krijgt. Daarbij benoemt de geïnterviewde rechter dat de voogden van Nidos uiteindelijk verantwoordelijk zijn voor het wel of (nog) niet doen van het verzoek tot beëindiging van de voogdij. Nidos heeft de taak om gedurende het begeleidingstraject nauwkeurig te observeren, lettend op de verschillende aspecten die van belang zijn om de veiligheid van de jongere te waarborgen en de ouder-kind relatie te beoordelen. Ook het signaleren van zorgen is de taak van Nidos, die hierin de hulpverlenende functie heeft, terwijl de rechtbank zich focust op het wettelijk kader.

Samenvattend: Een rechtbank reageert op een verzoekschrift van Nidos, waarin Nidos vraagt om de voogdij over een minderjarige, wiens ouders nog in het land van herkomst zijn. Dit gezag draagt Nidos tot het moment dat ouders vanuit het land van herkomst afreizen naar Nederland en er drie maanden van gezinshereniging voorbij zijn. De rechtbank heeft de taak om als onafhankelijke te beoordelen of op grond van dat verzoek het gezag van Nidos aan ouders mag worden teruggegeven. Waar de rechtbank haar focus heeft op het wettelijke kader, heeft Nidos een hulpverlenende rol, waarbij zij observeert, signaleert en nauw betrokken is bij het gezin, waarbij zij let op veiligheid en een pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie. In de beslissing rondom het teruggeven van de voogdij, vertrouwt de rechtbank grotendeels op de kennis, ervaring en beleving van Nidos. Zoals in de theoretische inleiding is beschreven, zal de rechtbank ook altijd uitgaan van Artikel 3 van het IVRK waarin is vastgelegd dat bij besluiten van overheden waar kinderen in betrokken zijn, het belang van het kind voorop moet worden gesteld (Cleton, Seiffert, & Wörmann, 2017).

Hoofdstuk 4 – Conclusies, aanbevelingen en discussie

Hoofdstuk 4.1 – Conclusies

In dit hoofdstuk worden conclusies getrokken aan de hand van de beschreven resultaten en de bestudeerde literatuur. Dit zal gedaan worden aan de hand van de vier deelvragen.

4.1.1: Gezinshereniging bij Nidos

In dit onderdeel wordt gekeken naar deelvraag 1: *‘Hoe verloopt de huidige gezinshereniging in situaties waar Nidos bij betrokken is?’*

Uit de resultaten van de enquête kan geconcludeerd worden dat jeugdbeschermers nu in een vroeg stadium contact proberen te leggen met ouders. In de interviews met de jongeren kwam naar voren dat dit in de praktijk wel vaak lastig is, vanwege de slechte bereikbaarheid van ouders door ontoereikende faciliteiten. In gevallen waarin dit wel lukt, worden ouders geïnformeerd en waar mogelijk voorbereid op hun komst naar Nederland. Wanneer dit niet lukt, gaven zowel medewerkers als jongeren aan, dat deze informatie via de jongeren met ouders wordt gedeeld.

Ook kan er op basis van de interviewresultaten van de jongeren geconcludeerd worden dat deze jongeren tijdens gesprekken met hun voogd worden geïnformeerd over, en voorbereid op, gezinshereniging met hun ouders. Medewerkers gaven aan, zo blijkt uit de enquêteresultaten, dat ze veel van hun tijd steken in de gespreksvoering met de jongeren en deze proberen te ondersteunen en motiveren. Sommige jongeren gaven aan hun voogd een of twee keer per maand te zien, terwijl andere jongeren aangaven vaker met hun voogd af te spreken. De frequentie waarin voogd en jongere met elkaar afspreken verschilt dus per jongere en per situatie.

Het officieel aanvragen van de gezinshereniging binnen de gestelde termijn (Rijksoverheid, 17), het invullen van de benodigde formulieren, opvragen van documenten uit het land van herkomst, op tijd betalen van legeskosten en zicht houden op overige formaliteiten zijn, uitgaande van de enquêteresultaten, zaken die een belangrijke rol spelen binnen het huidige verloop van gezinsherenigingen. Over de procedure zelf, zeiden de geïnterviewde jongeren het gevoel te hebben dat er veel informatie van ze gevraagd wordt, waar ze soms weinig van begrijpen.

De termijn waarin de jongere wordt herenigd met zijn/haar gezin verschilt per situatie en was dan ook relevant om mee te nemen in het onderzoek. De duur van het proces is deels afhankelijk van documentatie in land van herkomst, mogelijkheid tot contact met familie, hoeveelheid aanvragen voor een Machtiging tot Voorlopig Verblijf (MVV-aanvragen) die bij de IND worden ingediend, etc. (OpnieuwThuis, 2016).

4.1.2: Voorwaarden voor een succesvolle gezinshereniging

Deelvraag 2 luidde: *‘Welke factoren zijn volgens betrokkenen bepalend voor een succesvolle gezinshereniging?’* In deze paragraaf wordt deze vraag beantwoord.

Uit de resultaten van de afgenomen enquêtes en interviews, kan geconcludeerd worden dat duidelijkheid over het proces van gezinshereniging bepalend is voor een succesvolle gezinshereniging. Hierbij valt te denken aan het schetsen van een reëel beeld rondom de procedure. Daarbij is het belangrijk om te weten wie welke taken oppakt in welk tijdsbestek. Dit heeft als doel om de jongere en ouder(s) op de hoogte te brengen van welke personen/ instanties er verantwoordelijk zijn voor het oppakken van bepaalde taken.

Goed contact met ouders wordt door het merendeel van de medewerkers van Nidos genoemd als factor die bepalend is voor een succesvolle gezinshereniging. Door goed contact met ouders, kunnen obstakels in de procedure eerder gesignaleerd worden en daardoor sneller aangepakt worden of gecommuniceerd richting de IND. Goede voorlichting aan ouders draagt bij aan een succesvolle gezinshereniging. Een kanttekening is dat dit in de praktijk niet altijd mogelijk is. De voornaamste reden hiervoor is de geografische afstand en het ontbreken van elektriciteit en/of digitale middelen.

Gesteld kan worden dat het aanleveren van de juiste documentatie bijdraagt aan een succesvolle gezinshereniging. In de praktijk blijkt vaak dat niet alle documenten origineel zijn en dat het moeilijk is om in bepaalde herkomstlanden documenten aan te vragen. Riemersma (2017) schrijft hierover, dat volgens een groep professionals, de kans op een gezinshereniging voor Syrische jongeren groter is dan voor Eritrese jongeren. Hiervoor noemt hij als de voornaamste reden, dat de bewijslast het moeilijker maakt voor Eritreeërs.

Naast het bovenstaande, draagt de ouder-kind relatie bij aan het realiseren van een succesvolle gezinshereniging. Na een periode van minstens drie maanden na hereniging, verzoekt de voogd van Nidos de rechtbank middels een verzoekschrift om uit het gezag ontslagen te worden. Naar verwachting, stuurt Nidos dit verzoek enkel naar de rechtbank wanneer zij het vermoeden hebben dat er sprake is van een gezonde ouder-kind relatie. Het is van belang dat de voogd monitort hoe het is gesteld met de opvoedingsvaardigheden van ouders, omdat de jongere de steun en hulp van de ouder nodig heeft voor het optimaal doorlopen van zijn ontwikkelingsfasen. De wijze waarop de ouder de jongere ondersteunt en helpt om zijn ontwikkelingstaak te volbrengen is daarbij van belang, aldus Becker (2012).

Uit de antwoorden van de enquête, kan geconcludeerd worden dat succesverhalen op verschillende manieren ingezet kunnen worden bij toekomstige gezinsherenigingstrajecten. Medewerkers geven aan dat zij behoefte hebben aan voorbeelden; voorbeelden hoe aan documenten te komen, voorbeelden van de benodigde documenten, voorbeelden van manieren om contact te leggen, voorbeelden om een land uit te reizen en dergelijke. Ook benoemen een aantal medewerkers dat er in het verleden aandachtfunctionarissen zijn geweest, die een bepaalde expertise hadden rondom het proces van gezinshereniging. Deze expertise wordt nu gemist. De medewerkers geven aan dat deze aandachtfunctionarissen opnieuw ingezet zouden moeten worden. Zij zouden door training de medewerkers deskundiger kunnen maken.

Daarnaast zijn enkele medewerkers van Nidos kritisch over het inzetten van succesverhalen. Eén van hen gaf het volgende aan: "Succesverhalen zijn bemoedigend maar moeten ook realiteit bevatten. Ondanks het uiteindelijke succes kan de procedure wel erg lang zijn geweest, door bijvoorbeeld afwijzingen of het emotionele welzijn van het kind" (antwoord medewerker vraag 13 enquête). Ook geven medewerkers aan dat succesverhalen zo uniek zijn dat ze niet zomaar toepasbaar zijn op een andere casus, juist omdat de uniciteit gewaarborgd dient te worden. Hieruit kan geconcludeerd worden, dat het van belang is om de uniciteit van de succesverhalen te waarborgen.

4.1.3: Invloed oorspronkelijke cultuur

Hier wordt antwoord gegeven op deelvraag 3: *'Wat is volgens betrokkenen de invloed van de oorspronkelijke cultuur op de pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie?'*

Uit de interviews en enquêtes van jongeren, hun ouders en de medewerkers van Nidos blijkt dat de cultuur van het land van herkomst van invloed is op de ouder-kind relatie. Een medewerker benoemde dat er sprake is van een grote invloed. "Het is hun referentiekader, datgene waar het gezin zich prettig bij voelt en dat is ook prima" (antwoord medewerker vraag 19 enquête). Met name de verschillen die er in de cultuur van Nederland en in de cultuur van het land van herkomst zijn rondom normen en

waarden, gezagsverhouding in het gezin, persoonlijke ontwikkeling van een kind, invloed van de familie op de opvoeding, besnijdenis, kind-bruid e.d. spelen hierbij een belangrijke rol.

Een begrip als vrijheid betekent in de Nederlandse cultuur niet alleen de afwezigheid van oorlog, maar ook de vrijheid om je mening te uiten, je eigen godsdienst te kiezen, je te ontwikkelen zoals je wilt en je partner te kiezen vanuit liefde. Dit is in het land van herkomst van jongeren en ouders vaak anders. Dit zorgt ervoor dat ouders wanneer ze in Nederland wonen en ze ervaren wat het begrip vrijheid in de Nederlandse cultuur inhoudt, zich wel zorgen maken of hun kind niet het verkeerde pad op gaat.

Het feit dat ze in hun land van herkomst hard moesten werken en in een onveilige situatie woonden, zorgde ervoor dat een aantal jongeren zich toen volwassener voelden. Ze ervaren in Nederland meer 'kind' te kunnen zijn. Anderen geven aan dat ze in de periode dat zij vooruit zijn gereisd, een aantal vaardigheden hebben ontwikkeld die hen zelf volwassen hebben gemaakt.

De AMV-jongeren bevinden zich in een totaal nieuwe context waarbinnen ze zichzelf moeten ontwikkelen: zowel binnen de normale puberteitsfases als binnen een nieuwe cultuur. Volgens professionals zijn dit extra uitdagingen en moeten de AMV's hier ook nog eens mee omgaan zonder aanwezigheid van hun ouders, waar Nederlandse pubers vaak een vader, moeder of oudere broer of zus hebben die kan helpen met de ingewikkelde dingen in de maatschappij. Voor een fase waarin je volop in ontwikkeling bent, kan dat ontzettend lastig zijn (Riemersma, 2017).

Wanneer deze ontwikkeling door ouders als positief wordt ervaren, zal dat ten goede komen aan de ouder-kind relatie. Wanneer ouders weer terug willen naar de gezagsverhouding in het gezin zoals ze die gewend waren in de cultuur van het land van herkomst, kan dit spanning en druk opleveren.

De andere taal wordt zowel door de jongeren als de ouders benoemd als cultuurverschil. Veelal is in het begin van de komst in Nederland een tolk nodig om jongeren en ouders de gang van zaken in Nederland duidelijk te maken. Het goed leren spreken van de Nederlandse taal is ook een voorwaarde voor het volgen van een opleiding, het krijgen van werk en het contact met andere Nederlanders. De grotere mogelijkheid tot scholing dan in het land van herkomst wordt als positief ervaren. Medewerkers geven ook aan dat de cultuur bepalend is voor de motivatie voor scholing en/of opleiding.

De cultuurinvloed speelt ook een grote rol bij de verwachtingen die ouders van hun oudste kind hebben, dat ze vast naar Nederland hebben gestuurd. Vanuit de Nederlandse cultuur gezien is de verantwoordelijkheid die het kind heeft gekregen te groot en kan hij geen 'kind' meer zijn. Vanuit de cultuur van herkomst, is de druk erg groot en is de maatschappij daar vaak minder ingewikkeld. Dat de Nederlandse cultuur meer ingewikkeld is en vraagt naar allerlei documenten, wordt niet altijd begrepen door de ouders die nog in het land van herkomst zijn. Zij leggen daarom soms een te grote, niet-realistische druk op hun kind om de overkomst voor hen klaar te maken.

4.1.4 Keuze van rechtbank

De laatste deelvraag was: *'Waarop baseert de rechtbank haar keuze om voogdij terug te geven aan ouders?'* In onderstaand stukje wordt hier antwoord op gegeven.

De rechtbank wordt zowel bij het aanvragen van de (tijdelijke) voogdij over de AMV ingeschakeld door Nidos, als bij het teruggeven van de voogdij aan ouders, wanneer het gezagsvacuüm is opgelost en Nidos een nieuw verzoekschrift indient.

De taak van de rechtbank is om als onafhankelijke te beoordelen of op grond van dat verzoek het gezag van Nidos aan ouders mag worden teruggegeven. Nidos heeft voorafgaand aan het verzoek tot teruggave van de voogdij, de taak gehad om gedurende het begeleidingstraject, nauwkeurig te

observeren en te signaleren op verschillende aspecten die van belang zijn om veiligheid en de relatie tussen ouder en kind te beoordelen. Hierbij is met name gelet op waarborging van de pedagogische basisdoelen, bestaande uit het bieden van emotionele veiligheid, gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van persoonlijke en sociale competentie en het overdragen van waarden en normen (Weij, 2011). Nidos had hierin een hulpverlenende rol terwijl de rechtbank haar focus in de behandeling van het verzoek tot teruggave van de voogdij zich richt op het wettelijke kader. De rechtbank gaat er hierbij van uit dat Nidos, als verantwoordelijke voor de jongere, geen verzoek indient tot overdraging van de voogdij, als de tijd daar nog niet rijp voor is.

4.1.5 Eindconclusie

De conclusie is dat er een aantal zaken zijn waarin Nidos kan bijdragen aan het realiseren van een pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie. In deelvraag 4 werd gevraagd waarop de rechtbank haar keuze baseert om voogdij terug te geven aan ouders: Omtrent het overdragen van voogdij naar ouders geeft de rechtbank aan dat zij vertrouwen op observaties en signaleringen die Nidos heeft gedaan en die in een verzoekschrift zijn opgenomen. Omdat Nidos hierin een grote verantwoordelijkheid draagt en belangrijke beslissingen moet maken in het belang van de jongeren, is het belangrijk om antwoord te geven op de vraag: *‘Wat kan Nidos in het traject van gezinshereniging bijdragen aan het realiseren van een pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie?’*

Om bovenstaande vraag te kunnen beantwoorden, is bij deelvraag 1 onderzocht hoe de huidige gezinsherenigingen onder begeleiding van Nidos verlopen. Hieruit is naar voren gekomen dat jeugdbeschermers veel van hun tijd investeren in gespreksvoering met de jongere rondom gezinshereniging. Jongeren geven eveneens aan dat zij ervaren dat hun voogd betrokken is en voelen zich gesteund.

Bij deelvraag 2 is gevraagd welke factoren volgens betrokkenen bepalend zijn voor een succesvolle gezinshereniging: Het verschaffen van duidelijkheid en informatie betekent voor de medewerkers het krijgen van handvatten om beter om te gaan met complexe casus en een hoge werkdruk. Medewerkers gaven aan een behoefte te hebben aan meer kennis over de juridische procedure van gezinshereniging. Verwacht wordt dat meer kennis over de procedure zal resulteren in duidelijke voorlichting aan de jongeren. Uit hun interviewresultaten kwam namelijk naar voren dat hieraan een behoefte bestaat. Zij benoemden dat ze niet altijd zicht hebben op zaken die van hen verwacht worden om de procedure tot een goed einde te brengen, wat leidde tot onzekerheid en uiteindelijk vaak resulteert in stress bij de jongere. AMV's zijn bijzonder kwetsbaar, aangezien ze op jonge leeftijd om moeten gaan met stressvolle ervaringen en tegelijkertijd terecht komen in een nieuwe leefsituatie, in een onbekende samenleving zonder support en begeleiding van hun ouders. Dit leidt tot een verhoogde mate van psychische problematiek, wat is terug te zien bij 30 tot 50 procent van de jongeren (Riemersma, 2017).

Het vroegtijdig contact leggen met de ouders door de voogd, is een belangrijke interventie om de ouders te betrekken in de ontwikkeling van hun kind. Daarnaast worden zo taken van de jongere uit handen genomen, omdat zij niet langer als tussenpersoon hoeven te functioneren. Het gevolg hiervan is dat de ouder-kindrelatie meer in evenwicht zal raken en de jongere meer leeftijdsadequaat gedrag kan vertonen. “Het gesprek aangaan met ouders” is, zo benoemde één van de medewerkers, de manier om bij te dragen aan een pedagogisch verantwoorde ouder-kindrelatie (antwoord medewerker vraag 20 enquête).

De invloed van de oorspronkelijke cultuur van ouders en jongeren op de pedagogisch verantwoorde ouder-kindrelatie is onder ‘deelvraag 3’ onderzocht. De behoefte van medewerkers om meer cultuursensitief te werken, kwam naar voren in de enquêteresultaten. Het blijkt in de praktijk een zoektocht te zijn om hier een goede balans in te vinden. Enerzijds kan er toenadering plaatsvinden wanneer er kennis is van een bepaalde cultuur met daarbij horende normen, waarden en gebruiken, maar anderzijds ligt er ook een bepaalde verwachting van de medewerkers bij jongeren en ouders, om in te burgeren in de Nederlandse samenleving.

Hoofdstuk 4.2 – Aanbevelingen

Aan de hand van de conclusies die er zijn gedaan, heeft de onderzoeksgroep een aantal aanbevelingen voor Stichting Nidos Zwolle. Deze aanbevelingen zijn gebaseerd op belangrijke onderwerpen die naar voren zijn gekomen uit de afgenomen enquêtes en interviews.

Er wordt door een groot deel van de werknemers aangegeven dat hun taak groot is en procedures onduidelijk zijn. Er wordt het verlangen uitgesproken om een aandachtsfunctionaris aan te stellen die zich kan focussen op de steeds veranderende procedures. Het advies is om een aantal werknemers aandachtsfunctionaris te maken en deze te trainen en te scholen met betrekking tot de specialisatie gezinshereniging. Dit zorgt ervoor dat de voogd zich kan focussen op het welzijn van de jongere en niet verstrikt raakt in tijdrovende regelzaken. Eveneens is er uit de enquête gebleken dat er wel sprake is van succesverhalen, maar dat deze vaak niet worden benut bij nieuwe aanvragen van gezinshereniging. Het evalueren van de betreffende verhalen zou kunnen leiden tot nieuwe handelingswijzen, nieuwe inzichten en nieuwe informatie. Het is dan ook een mogelijkheid om de aangestelde aandachtsfunctionaris deze succesverhalen te laten bundelen. Om deze manier van werken actueel te houden, moeten de succesverhalen in werkgroepen besproken kunnen worden met als doel gebruik te maken van elkaars expertise om jongeren en ouders zo goed mogelijk te kunnen begeleiden.

Er wordt door de jongeren en hun ouders aangegeven dat het verzamelen van documenten een lastige opgave is en dat mede hierdoor er veel onduidelijkheid is over termijnen. Er wordt aangegeven dat het niet altijd duidelijk is wat er gebeurt en hoe lang dit kan duren. Om méér duidelijkheid te creëren in het proces, is het winst een formulier te ontwerpen voor de jongeren waarin helder wordt wat er gebeurt, in welk tijdsbestek en welke stappen genomen dienen te worden. Het is goed om ook aan te geven bij welke aspecten er geen duidelijkheid is te geven over termijnen en aan te geven waarin Nidos afhankelijk is van de IND.

Ondanks het feit dat digitale middelen om contact te leggen met ouders niet altijd beschikbaar of bruikbaar zijn, heeft de onderzoeksgroep geconcludeerd dat het helpend zou zijn wanneer er een standaard voorbereidingspakket beschikbaar is in de moedertaal van de ouder(s). Dit informatiepakket geeft dan uitleg over wat er gebeurt met het kind in de tijd dat ze gescheiden zijn van de ouders. Het is goed om in dit pakket ook uit te leggen welke pedagogische ontwikkelingstaken in Nederland belangrijk zijn. Ouders die al in Nederland zijn aangekomen, geven namelijk aan, op verschillende terreinen, niet voorbereid te zijn geweest op wat hen te wachten stond.

Daarnaast geeft een aantal medewerkers (twaalf procent) aan dat cultuur geen invloed heeft op de pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie in het proces van gezinshereniging. Dit terwijl ouders en jongeren zoals eerdergenoemd wel degelijk benoemen dat cultuur van invloed is. Daarom zou het goed zijn dat medewerkers bewust gemaakt worden van de verschillen in de verwachtingen in een ouder-kindrelatie tussen de cultuur uit het land van herkomst en de cultuur in Nederland. Zij kunnen dit in kaart brengen door gerichte vragen te stellen over gezagsverhouding, respect, zelfstandigheid e.d. Het zou voor deze twaalf procent van de medewerkers belangrijk zijn goed te reflecteren op hun communicatie met de jongeren en zijn ouders om na te gaan wat daarin rond ouder-kindrelatie in de cultuur van herkomst niet aan de orde is geweest.

Hoofdstuk 4.3 Discussie

In dit onderdeel wordt er teruggekeken op de opvallende aspecten die de onderzoeksgroep is tegengekomen tijdens het onderzoek. Dit wordt beschreven aan de hand van twee onderwerpen, namelijk: 'netwerk verbreden en inzetten ex-AMV's' en 'voorbereiding en duidelijkheid'. Er wordt ook een kritische evaluatie op dit onderzoek gegeven. Gezien het feit dat het hier onze eigen mening betreft, zal dit stuk deels geschreven worden vanuit de wij-vorm.

Voogd in netwerk en inzetten ex-AMV's

Uit de reacties die de jongeren gaven in de interviews is naar voren gekomen dat zij hun voogd vaker hadden willen zien. Het hebben van een netwerk is belangrijk, helemaal voor de jongeren uit landen waar de wij-cultuur voorop staat. Dit in tegenstelling tot Nederland, waar een ik-cultuur heerst. De voogd vervult in Nederland een grote rol in het netwerk van de jongeren. Zo is hij een onderdeel van het netwerk en help hij de jongeren bij het opbouwen van het netwerk. Dit maakt het voor de jongeren dan ook belangrijk om de voogd frequent te zien. De vraag is of dit mogelijk is voor Nidos en of het goed is als een voogd zo'n grote rol vervult in het netwerk van de jongere. Vaak zijn deze jongeren op zoek naar hun identiteit en op zoek naar een welke stijl van relaties aangaan bij hen past. "Het gaat bij het autonomiestreven van de adolescent niet langer om alleen het zelf iets willen bepalen, maar vooral (..) over wat belangrijke waarden en normen zijn en om een stijl van relaties met andere mensen te ontwikkelen die van hem- of haarzelf is" (Tieleman, 2011). Het is discutabel of hulpverlening daarin zo'n grote rol moet spelen. De onderzoeksgroep is van mening dat er een mate moet zijn van afstand en nabijheid.

Een punt van discussie is de vraag of het helpend zou kunnen zijn om gebruik te maken van de kennis van ex-AMV's. Zij hebben het proces al doorlopen en wellicht zouden zij hun kennis en ervaring kunnen delen met jongeren die nu in de procedure zitten van gezinshereniging. Ook hierbij geldt dat we vanuit het belang om mensen te activeren en zich deelnemer van de maatschappij te laten voelen, denken dat het van toegevoegde waarde kan zijn om juist diegenen die de expertise vanuit eigen ervaringen hebben, in te zetten om in dit geval de jongere, sociaal te ondersteunen.

Aangezien de bekendheid en de toegankelijkheid van voorzieningen en tevens de weg van procedures, regelingen, gewoontes en daarbij horende normen en waarden vaak voor vluchtelingen een probleem blijken te zijn, zouden ex-AMV's als vluchtelingenvoorlichters een belangrijke rol kunnen vervullen. Zij kunnen dan functioneren als een 'brug' tussen instelling en doelgroep. Voor deze zogenoemde paraprofessionals is het belangrijk dat er sprake moet zijn van een goede balans tussen 'para' en 'professional'. Een goede afbakening van de functie en het communiceren daarvan naar alle partijen is van groot belang. Als voorlichting over méér dan alleen kennisoverdracht gaat, bestaat het gevaar van een groeiende afhankelijkheid van de voorlichter. Het is dus belangrijk om aan te geven waar de grenzen liggen, ook voor de voorlichters zelf, die anders gemakkelijk overvraagd kunnen worden. Het grootste probleem is een goede afbakening van taken. Veel intermediairs vinden het moeilijk om grenzen te stellen. Als voorlichter is het niet hun taak om mensen te ondersteunen, maar als mens voelen ze dit wel als hun taak, vooral naar mensen uit hun groep (Verwey-Jonker, 2003).

Heel concreet betekent dat de inzet van ex-AMV's bij Nidos bruikbaar zou kunnen zijn ten behoeve van de kennisoverdracht, maar dat er bij deze inzet wel nagedacht moet worden om een concrete functieomschrijving en het duidelijk uitspreken van wederzijdse verwachtingen zodat hierin ook begrensd kan worden. Nidos vond het inzetten van ex-AMV's een goed idee. Om dit te realiseren zouden ze willen samenwerken met andere organisaties die hulpverleners aan vluchtelingen. Hierin noemde Nidos zelf al de organisatie Vluchtelingenwerk. Door samen te werken met een organisatie als Vluchtelingenwerk, willen zij meer jongeren bereiken.

Vorbereiding en duidelijkheid

Het ontwikkelen van een voorbereidingspakket is ook een punt van discussie waard. Zoals in de aanbeveling geschreven staat, lijkt het goed om een voorbereidingspakket te ontwikkelen in moedertaal van de ouders. Uiteraard rekening houdend met het feit dat niet elke ouder de faciliteiten heeft om bij deze informatie te kunnen komen, laat staan in voldoende veiligheid verkeert om zich hierin te verdiepen. Idealiter zou de relevante informatie, die ook terug te lezen is in het 'Levensboek' van Nidos, al van tevoren bij de ouder(s) terecht moeten komen. Begrijpelijk is dat het in veel gevallen niet haalbaar is om ouders al van tevoren dermate te informeren. Het is de vraag of er een voorbereidingspakket ontwikkeld moet worden dat ouders kennis laat maken met de Nederlandse samenleving met alle normen, waarden en gewoonten. Een ander voorstel zou kunnen zijn dat er een voorbereidingspakket ontwikkeld moet worden met daarin een overzicht van alle documenten die aangevraagd moeten worden voor de gezinshereniging. Wij denken dat beide voorbereidingspakketten helpend kunnen zijn in de begeleiding naar ouders en kind. De vraag is bij welke functie deze taak zou horen. Dit zou dan de aandachtsfunctionaris die we in de aanbevelingen hebben benoemd kunnen zijn. Een punt van kritiek hierop is naar onze mening dat het ontwikkelen van zo'n pakket veel tijd zal kosten. Aan de andere kant kan zo'n pakket op lange termijn juist meer opleveren.

Onlangs is de IntegratieBarometer 2018 verschenen waarin werd aangegeven dat vluchtelingen veelal gemotiveerd zijn om in te burgeren maar dat zij in de praktijk geconfronteerd worden met allerlei belemmeringen die hun integratie in de Nederlandse samenleving in de weg staan (Vluchtelingenwerk, 2018). In dit rapport concludeert Vluchtelingenwerk Nederland dan ook dat ingewikkelde regels, slechte informatievoorziening, stress en zorgen om familie obstakels voor vluchtelingen vormen die de integratie in de weg staan. Ook uit dit artikel blijkt hoe groot de behoefte is aan concrete, duidelijke informatie omdat de wil om te integreren groot is.

Een kritische evaluatie op de uitvoering van het onderzoek:

Als onderzoeksgroep hebben we ervaren dat de uitvoering van het onderzoek over het algemeen verlopen is zoals dat zou moeten. Na het terugkrijgen van feedback op elke fase, was er met de opdrachtgevers van Nidos een contactmoment waarin ook zij hun feedback op onze stukken konden geven. Hierdoor konden we op een volledige wijze de feedback van zowel school als Nidos verwerken. Dit is ervaren als een efficiënte manier waardoor we vlot door de eerste fases zijn gekomen en veel tijd hebben gehad voor de uitvoering. Tijdens de uitvoering hebben we een aantal aspecten van ons plan anders aangepakt. Dit zijn zulke kleine dingen geweest dat het volgens ons niet heeft gezorgd dat de betrouwbaarheid in het geding is gekomen. We hebben getracht ten alle tijden objectief te blijven ondanks dat we verhalen en meningen van verschillende kanten hebben gehoord. Voor ons was het van belang dat dit onderzoek op professionele wijze uitgevoerd zou worden en daarbij hoort dat we objectief zijn gebleven. We hopen dat de aanbevelingen een verschil kunnen maken, maar of dat in de praktijk daadwerkelijk gaat gebeuren is de vraag. In ieder geval geeft dit onderzoek Nidos handvaten om op voort te borduren. We hopen dan ook van harte dat Nidos dit gaat doen.

Bibliografie

- Adimka Uzozie, M. V. (2016). *Volg je dromen totdat je niet langer kunt leven - een retrospectief onderzoek onder voormalige alleenstaande asielzoekers naar toekomstbeleving*. Opgehaald van <http://vriendenvansamah.nl/wp-content/uploads/2017/01/Volg-je-dromen-tot-je-niet-langer-kunt-leven.pdf>
- Alleato. (mei 2011). *Effectief aanbod nazorg na jeugdzorg*. Utrecht: Alleato, adviesbureau voor sociale vraagstukken.
- Bean, T. (2006). *Assessing the psychological distress and mental healthcare needs of unaccompanied*. Universiteit Leiden.
- Becker, A. (2012). *Inleiding in de pedagogiek*. Assen: Van Gorcum.
- Blom, L. (2017, juni). *Jonge vluchtelingen in het Nederlandse onderwijs*. Opgehaald van Utrecht University Repository: <file:///C:/Users/Janieke%20Beens/Downloads/Masterthesis%20Blom,%20L-4015428.pdf>
- Cleton, L., Seiffert, L., & Wörmann, H. (2017, mei). *Juridisch kader*. Opgehaald van IND: https://ind.nl/Documents/EMN_rapport_studie_gezinshereniging.pdf
- Coen Dresen, L. v. (2017). *Jeugdzorg met een plus - Wat we wel en nog niet weten over de meest intensieve vorm van jeugdhulp*. Antwerpen - Apeldoorn: Garant.
- communicatie, P. (2018, april 4). Zwolle: Nidos.
- Dingemanse, K. (2015, september 29). *Onderzoeksmethoden*. Opgehaald van www.scribbr.nl: <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/validiteit-in-interviews/>
- Heaton, J. (2004). *Reworking qualitative data*. London: Sage Publications.
- kinderombudsman, D. (2016, augustus). *Achtergrond: asielinstroom en opvangbeleid*. Opgehaald van De kindermantel: <https://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/2016.KOM008.Wachtenopjetoekomst.pdf>
- Kinet, M. (2010). *Parentificatie, als het kind te snel ouder wordt*. Opgehaald van Parentificatie in wisselende gedaante: <http://www.markkinet.be/pdf/066%20Parentificatie%20in%20wisselende%20gedaante.pdf>
- Marieke Sleijpen, C. v. (2017). *Alleenstaande minderjarigen uit Eritrea in Nederland*. 28.
- Mortelmans, D. (2013). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. In *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Den Haag: Acco .
- mr. F.J. Van Eeckhoutte. (2001-2018, 01 09). *Stipulatieve definitie*. Opgehaald van www.juridischwoordenboek.nl: <https://www.juridischwoordenboek.nl/?zoek=stipulatieve%20definitie>
- Nidos. (2017, 10 03). *Toekomstperspectief*. Opgehaald van Nidos: <https://www.nidos.nl/voor-jongeren/terugkeer/>
- Nidos. (2018, 05 07). *Missie Nidos*. Opgehaald van Nidos: <https://www.nidos.nl/home/missie-en-visie-van-nidos/missie-nidos/>

- Nidos, S. (sd). *Gezinsvoogdij/Ondertoezichtstelling (OTS)*. Opgehaald van www.nidos.nl:
<https://www.nidos.nl/home/voogdij-en-gezinsvoogdij/gezinsvoogdijondertoezichtstelling-ots/>
- OpnieuwThuis, P. (2016, Mei). *Factsheet opnieuw thuis - Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen*. Opgehaald van Factsheet opnieuw thuis - Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen:
https://www.opnieuwthuis.nl/documents/Huisvesting/Factsheets/factsheet%20Alleenstaande%20Minderjarige%20Vreemdelingen_v1.0.pdf
- Pharos. (2016). *Alleenstaande Meerderjarige Vreemdelingen (amv's)*. Opgehaald van Pharos:
http://www.pharos.nl/documents/doc/factsheet_alleenstaande_minderjarige_vreemdelingen.pdf
- Riemersma, J. R. (2017). *Alleenstaande minderjarige vreemdelingen in pedagogisch perspectief*. Utrecht: Masterthesis Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken/ Youth, Education & Society.
- Rijksoverheid. (17, 10 03). *Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen*. Opgehaald van Rijksoverheid:
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/alleenstaande-minderjarige-vreemdelingen-amv>
- Schippers, M. (2015). *Een interculturele pedagogische visie op de begeleiding van amv's*. Opgehaald van www.nidos.nl: <https://www.nidos.nl/wp-content/uploads/2016/05/Een-interculturele-pedagogische-visie-op-de-begeleiding-van-amvs.pdf>
- Schippers, v. d. (2016). Alleenstaande minderjarige vreemdelingen en risico's bij gezinshereniging. *JGZ*, 107-111.
- Shadid, W. (2008). *Culturele diversiteit en interculturele communicatie*. Opgehaald van www.interculturelecommunicatie.com:
<http://www.interculturelecommunicatie.com/download/diversiteit%20shadid.pdf>
- Singer, P. G. (2016). De organisatie van de (jeugd-)gezondheidszorg voor asielzoekers- en vluchtelingenkinderen in Nederland. *JGZ*, 90-93.
- Stevens, J. (sd). *Verantwoordelijkheid nemen*. Opgehaald van De Steven:
<https://www.desteven.nl/leerdoelen/persoonlijke-leerdoelen/autonomie-leerdoelen/verantwoordelijk>
- Tellingen, W. e. (2018, 02 13). *Blog ondernemingsrecht*. Opgehaald van Wienen & van Tellingen Advocaten: www.wvtadvocaten.nl/blog/ondernemingsrecht/
- Tieleman, M. (2011). Levensfasen - de psychologische ontwikkeling van de mens. In M. Tieleman, *Levensfasen - de psychologische ontwikkeling van de mens* (pp. 151-152). Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Van Dale Uitgevers. (2018, 01 09). *Van Dale*. Opgehaald van www.vandale.nl:
<http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=&lang=nn>
- Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek?* Den Haag: Boom Lemma.
- Verhoeven, N. (2014). Wat is onderzoek? In *Wat is onderzoek?* (p. 128). Den Haag: Uitgeverij Boom.

- Verwey-Jonker, I. (2003, Mei). *Voorlichting door en voor vluchtelingen - randvoorwaarden voor een succesvolle opzet*. Opgehaald van Voorlichting door en voor vluchtelingen: <https://www.verwey-jonker.nl/doc/participatie/D7051785.pdf>
- Vluchtelingenwerk. (2018, april 16). *VluchtelingenWerk IntegratieBarometer 2018*. Vluchtelingenwerk Nederland. Opgehaald van <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1925319/inburgeringsbeleid-belemmert-integratie>
- VNG, V. v. (2017, Juni 6). *Asielbeleid en integratie, terugblik op bijeenkomsten over AMV'ers*. Opgehaald van <https://vng.nl/onderwerpenindex/asiel/asielbeleid-en-integratie/nieuws/terugblik-op-bijeenkomsten-over-amvers>
- Weij, H. (2011, Maart). *De basis van opvoeding en ontwikkeling*. Opgehaald van Nederlands jeugdinstituut - de basis van opvoeding en ontwikkeling: <http://nji.nl/nl/Download-NJi/Normale-ontwikkeling-pdftekst.pdf>

Bijlage 1 - Begripsverheldering

Begripsafbakening

AMV

Alleenstaande Minderjarige Vreemdeling.

ex-AMV

voormalig Alleenstaande Minderjarige Vreemdeling die ofwel

- op minderjarige leeftijd is herenigd met gezin;
- meerderjarig is geworden.

OWG

Opvang Wonen in Gezinsverband.

Woordsemantiek

Stipulatieve definities, een definitie waarin een nieuwe of bestaande term een nieuwe betekenis krijgt voor de toepassing in een bepaalde context (mr. F.J. Van Eeckhoutte, 2001-2018).

Betrokkenen

Officiële definitie: be·trok·ke·ne (*de; m,v*; meervoud: *betrokkenen*) persoon die met een zaak gemoeid is (Van Dale Uitgevers, 2018).

Stipulatieve definitie: Hiermee worden de volgende partijen bedoeld:

- (ex-)AMV's
- ouder(s)
- medewerkers van Stichting Nidos
- overige disciplines (rechter, ISK-docent, pleegouders).

Factoren

Officiële definitie: fac·tor (*de; m*; meervoud: *factoren*)

1. (rekenkunde) elk van de getallen die, vermenigvuldigd met elkaar, een bep. product opleveren
2. Omstandigheid die invloed op iets uitoefent (Van Dale Uitgevers, 2018).

Stipulatieve definitie: Pedagogische, persoonlijke en sociale omstandigheden die van invloed kunnen zijn.

Invloed

Officiële definitie: in·vloed (*de; m*; meervoud: *invloeden*)

1. Uitwerking van een gebeuren, een zaak, een persoon op iets of iem. Anders
2. Gezag: *een man van invloed*
3. Uitwerking van sterkedrank: *onder invloed* (Van Dale Uitgevers, 2018).

Stipulatieve definitie: De uitwerking die bepaalde beslissingen en omstandigheden kunnen hebben op de jongere of het verloop van het traject bij Nidos.

Jongere

Officiële definitie: jon·ge·re (*de; m,v*; meervoud: *jongeren*) persoon tussen ca. 16-30 jaar (Van Dale Uitgevers, 2018).

Stipulatieve definitie: Elke minderjarige persoon die onder de voogdij van Stichting Nidos heeft gestaan.

Pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie

Officiële definitie: pe·da·go·gisch (*bijvoeglijk naamwoord, bijwoord*) betrekking hebbend op de opvoeding; = opvoedkundig

ver·ant·woord (*bijvoeglijk naamwoord, bijwoord*)

1. Te rechtvaardigen

2. Zonder overdreven risico's te doen: *dat vind ik niet verantwoord* te gevaarlijk; *verantwoord eten* gezond en mileuvriendelijk

Pedagogisch verantwoord: opvoedkundig te rechtvaardigen (Van Dale Uitgevers, 2018).

Stipulatieve definitie: Ouder-kind relatie waarbinnen het kind volgens de vier pedagogische basisdoelen gestimuleerd wordt, namelijk;

- het bieden van emotionele veiligheid;
- gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van persoonlijke competenties;
- gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van sociale competenties;
- het overdragen van waarden en normen.

Situaties

Officiële definitie: si·tu·a·tie (*de; v; meervoud: situaties*)

1. Ligging

2. Gesteldheid, toestand, omstandigheden: *de politieke situatie* (Van Dale Uitgevers, 2018).

Stipulatieve definitie: Elke gezinshereniging waarbij Nidos de verantwoordelijkheid draagt over de AMV. Hoe verloopt de huidige gezinshereniging in **situaties** waar Nidos bij betrokken is?

Succesvolle gezinshereniging

Officiële definitie:

suc·ces·vol (*bijvoeglijke naamwoord, bijwoord*) met veel succes

ge·zins·her·eni·ging (*de; v; meervoud: gezinsherenigingen*) het zich herenigen of het herenigd worden van een gezin, m.n. het laten overkomen van de gezinsleden van een buitenlandse werknemer (Van Dale Uitgevers, 2018).

Stipulatieve definitie: De voorbeelden van gezinsherenigingen waarin Stichting Nidos aangeeft dat het traject voorspoedig verlopen is en die mogelijk als voorbeeld genomen kunnen worden voor toekomstige voogdijoverdrachten.

Bijlage 2 - Enquêtevragen medewerkers

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

Beste medewerker van Nidos,

Fijn dat u mee wilt werken aan het onderzoek dat gedaan wordt naar gezinshereniging onder AMV's. Bedankt voor de tijd die u neemt om de onderzoeksgroep van informatie te voorzien.

Aan de hand van een samengestelde vragenlijst kan er informatie verworven worden voor de vier deelvragen en aan de hand van de verworven informatie kan er een analyse gemaakt worden van de data die nodig is ter beantwoording van de hoofdvraag.

Nogmaals bedankt voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

De onderzoeksgroep

BEGIN ENQUÊTE ➤

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

1

✖

Wat is uw functie bij Nidos?

☐ Regiomanager

☐ Jeugdbeschermer

☐ OWG - werker

☐ Gezinsvoogd

☐ Anders namelijk:

Typ uw antwoord

100 tekens resterend

⏪ TERUG

1/22

VERDER ⏩

Enquête maken gratis ✓ Aangeboden door Survio

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

2

Ik ben een

☐ Man

☐ Vrouw

← TERUG

2/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aanboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

3

Wat is het aantal voorgedijafsluitingen sinds u werkzaam bent bij Nidos?

☐ 0

☐ 1 - 5

☐ 6 - 10

☐ 11 - 15

☐ 16 of meer

← TERUG

3/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aanboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

4

Wat gaat er binnen Nidos goed tijdens het proces van gezinshereniging?

✎

Typ een zin

250 tekens resterend

← TERUG

4/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aanboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

5

Welke ontwikkelingsmogelijkheden heeft Nidos met betrekking tot het proces van gezinshereniging?

Typ een zin

250 tekens resterend

TERUG

5/22

VERDER

Enquête maken gratis ✓ Aangeboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

6

Naar aanleiding van welke criteria wordt bepaald wanneer Nidos de voogdij kan overdragen aan ouders?

Typ een zin

250 tekens resterend

TERUG

6/22

VERDER

Enquête maken gratis ✓ Aangeboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

7

Wat moet er zijn bewerkstelligd alvorens er sprake is van een succesvolle voogdijoverdracht?

Typ een zin

250 tekens resterend

TERUG

7/22

VERDER

Enquête maken gratis ✓ Aangeboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

8

Hoe wordt de jongere op het proces van gezinshereniging voorbereid?

 Typ een zin

250 tekens resterend

← TERUG

8/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aangeboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

9

Hoe worden ouders voorbereid op gezinshereniging (het samenkomen) in Nederland?

 Typ een zin

250 tekens resterend

← TERUG

9/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aangeboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

10

Waarom hebben, volgens u, de jongere en zijn/haar ouders behoefte in het proces van gezinshereniging en in hoeverre wordt hier aan tegemoet gekomen?

 Typ een zin

250 tekens resterend

← TERUG

10/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aangeboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

11

✖

Welke factoren zijn volgens u bepalend voor een succesvolle gezinshereniging?

Typ een zin

250 tekens resterend

← TERUG

11/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aangeboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

12

✖

'Succesverhalen' worden bij nieuwe gezinsherenigingen ingezet. (aantal sterren staat voor cijfer)

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

0/10

← TERUG

12/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aangeboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

13

✖

Hoe kunnen succesverhalen in toekomstige gezinsherenigingen optimaal worden ingezet?

Typ een zin

250 tekens resterend

← TERUG

13/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aangeboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

14

Kunt u wellicht een beschrijving geven van een succesverhaal?

 Typ een zin

250 tekens resterend

← TERUG

14/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aanboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

15

Welke nationaliteit hebben de jongeren waarmee u werkt?

☐ Syrische

☐ Eritrese

☐ Afghaanse

☐ Irakese

☐ Anders, namelijk:

Typ uw antwoord

100 tekens resterend

← TERUG

15/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aanboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

16

In hoeverre heeft cultuur invloed op het proces van gezinshereniging? (aantal sterren staat voor cijfer)

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

0/10

← TERUG

16/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aanboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

17

Wat zijn mogelijke oorzaken van de invloed van cultuur op het proces van gezinshereniging?

Typ een zin

250 tekens resterend

TERUG

17/22

VERDER

Enquête maken gratis ✓ Aanbevolen door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

18

Rangschik onderstaande pedagogische kaders naar mate van een pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie

1. Het bieden van emotionele veiligheid
2. Gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van persoonlijke competenties
3. Gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van sociale competenties
4. Het overdragen van waarden en normen
5. Het bieden van structuur en grenzen stellen
6. Informatie en uitleg kunnen geven

TERUG

18/22

VERDER

Enquête maken gratis ✓ Aanbevolen door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

19

Wat is volgens u de invloed van de oorspronkelijke cultuur op de pedagogisch verantwoorde ouder-kind relatie?

Typ een zin

250 tekens resterend

TERUG

19/22

VERDER

Enquête maken gratis ✓ Aanbevolen door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

20

Wat kan Nidos in het traject van gezinshereniging bijdragen aan het realiseren van een pedagogisch verantwoorde ouder- kind relatie?

 Typ een zin

250 tekens resterend

← TERUG

20/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aanboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

21

"Nidos is verantwoordelijk voor het realiseren van een pedagogisch verantwoorde ouder kind relatie"

☐ Helemaal mee eens

☐ Eens

☐ Neutraal

☐ Oneens

☐ Helemaal mee oneens

← TERUG

21/22

VERDER →

Enquête maken gratis ✓ Aanboden door [Survio](#)

Enquête medewerkers Nidos regio Zwolle

22

Op welke manier waarborgt Nidos dat de jeugdige passend, leeftijdsadequaat, gedrag kan vertonen?

 Typ een zin

250 tekens resterend

← TERUG

22/22

ENQUÊTE INDIENEN →

Enquête maken gratis ✓ Aanboden door [Survio](#)

Bijlage 3 - Interviewvragen jongeren

Interviewvragen aan jongeren die momenteel in het proces van gezinshereniging verkeren.

Sociaal demografisch:

Voorafgaand aan het interview vragen naar leeftijd en geslacht.

1. Waar ben je geboren?
2. Waar woon je op dit moment?
3. Wanneer ben je in Nederland gekomen?
4. Toen je in Nederland kwam, wat had je nodig om een nieuwe taal te leren?
5. Toen je in Nederland kwam, wat had je nodig om begeleid te worden?

Cultuur:

6. In hoeverre heb je het gevoel dat je in Nederland meer een kind bent dan een volwassene?
7. Wat is cultuur volgens jou?
8. Is de cultuur in Nederland anders dan het land waar je vandaan komt? Wat zijn de overeenkomsten en verschillen?
9. Wat voor invloed heeft jouw cultuur op het proces van gezinshereniging?

Begeleiding Nidos:

10. Heb jij begeleiding van Nidos gehad bij het aanvragen van gezinshereniging?
11. Hoe zou je de begeleiding van Nidos omschrijven?
12. Wat kan Nidos, volgens jou, doen zodat het proces zonder fouten verloopt?
13. Welke verwachtingen heb je nog van Nidos, wanneer je met je ouders herenigd bent?
14. Wat zou jij ervan vinden als Nidos jou voorbereid op de hereniging met je gezin?
15. Wat zou jij ervan vinden als Nidos van tevoren jouw ouders voorbereid op de hereniging met jou?

Proces gezinshereniging:

16. Wat moest je doen om gezinshereniging aan te vragen?
17. Op welk moment heb jij te horen gekregen dat jouw familie ook naar Nederland mocht komen?
18. Wat vind jij in het proces van gezinshereniging goed gaan?
19. Wat vind jij dat er beter kan in het proces van gezinshereniging?
20. Wat gebeurt er nadat je bent herenigd met je gezin?
21. Hoe was het voor jou om actief mee te doen in het proces van gezinshereniging?
22. Ben je persoonlijk veranderd in het proces van gezinshereniging? Zo ja, op welke manier?

Bijlage 4 - Interviewvragen ouders

Opvoeding (open vragen)

1. Kunt u iets vertellen over de gezinssituatie waarin u bent opgegroeid?
2. Wat houdt volgens u het begrip opvoeding in? / Wat hoort volgens u bij opvoeden?
3. Heeft u al uw kinderen hetzelfde opgevoed?
4. Wie zijn volgens u de opvoeders van het kind: uitleg: is dit ook de omgeving? Goede vrienden, familie, et cetera.

Verwachtingen en gevoelsvragen

5. Wat verwacht u van uw kind tijdens uw beginperiode in Nederland?
6. Heeft uw kind verwachtingen naar u uitgesproken?
7. Denkt u dat dit cultuurverschil van invloed kan zijn op de opvoeding van uw kind? Zo ja, welke invloed heeft dit volgens u?

Gemoedstoestand ouder(s) na hereniging

8. Hoe voelt u zich over het feit dat u herenigd bent met uw kind?
9. Heeft u het gevoel dat uw kind is veranderd in de tijd dat u en uw kind niet bij elkaar waren?
10. Hoe is de band tussen u en uw kind? (Alternatieve vragen, hoe is de band met vader? Hoe is de band met moeder?)

Toekomst

11. Kunt u een omschrijving geven van uw toekomstbeeld, voordat u naar Nederland kwam?
12. Hoe kijkt u nu naar de toekomst?
13. In welke mate heeft u behoefte om te integreren in de Nederlandse samenleving?
14. In welke mate vindt u het van belang om de Nederlandse taal zelf te kunnen spreken?